

Vliv vzdělání rodičů na všeobecný přehled dětí v MŠ v Havířově

Jana Dodulíková

Bakalářská práce
2011

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana DODULKOVÁ**
Osobní číslo: **H080153**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vzdělání rodičů a všeobecný přehled u dětí
předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rozvoje dítěte předškolního věku.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního a kvantitativního výzkumu pomocí testů a dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Včelařová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

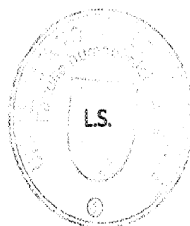
20. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 31.3.2011

Radka Ševčíková

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

²⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odprá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá vlivem vzdělání rodičů na všeobecný přehled jejich zdravých dětí ve věku 5 let. Práce je členěna na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část je věnována především dítěti samotnému a rodině. První kapitola se zabývá předškolním věkem. Následuje podkapitola s popisem pětiletého dítěte, kde se autorka této práce snaží přiblížit, co všechno by v tomto období mělo dítě zvládat. Je zde také popisován vývoj základních schopností a dovedností, kognitivní vývoj, emoční vývoj, sociální učení a socializaci předškolního dítěte. Součástí teoretické části je i pohled do rodiny a rolí rodičů. Pokusíme se také definovat různé výchovné styly rodičů a v neposlední řadě i jejich hodnotový systém a vliv rodičů na dítě.

Obsahem praktické části jsou zejména testy pro děti, pomocí kterých byl zjišťován jejich všeobecný přehled. Jako doplňující prostředek ke komplexnímu výzkumu bylo zvoleno pozorování, které bylo především zaměřeno na vyjadřování dítěte, jeho sociální dovednosti a návyky při osobní obsluze. Součástí obsahu praktické části jsou pro doplnění dotazníky pro rodiče, za pomoci kterých mělo být zjištěno, v jaké míře se různě vzdělání rodiče věnují svým dětem. Pro tento výzkum byla vybrána mateřská škola v Havířově.

Klíčová slova: dítě ve věku 5let, schopnosti, dovednosti, vývoj, socializace, rodina, role matky, role otce, všeobecný přehled, mateřská škola

ABSTRACT

The bachelor's thesis examines the influence of parents' education to the general overview of their healthy children aged 5 years. The work is divided into theoretical part and practical part.

The theoretical part is mainly devoted to the family and the child itself. The first chapter deals with the preschool age. Following chapter describes a five year old child, where I try to define what a child this age should be able to do. Here I also elaborate on the development of basic abilities and skills, cognitive development, emotional development, social learning and socialization of preschool children. A component of the theoretical part is also an insight into the roles of parents and family. I will also try to define the different parental

styles of education and last but not least, their value system and the influence of parents on the child.

The practical part contains mainly tests for children, which are used to determine their general level of education. As an additional instrument of a comprehensive survey, observation was selected, which was mainly aimed at the ability of the child to express itself, at its social skills and personal service habits. The practical part also contains questionnaires for parents, which are used to determine to what extent parents are devoted to their children depending on their varying education. For completing this survey, a kindergarten in Havířov was selected.

Key words: 5 year old child, abilities, skills, development, socialization, family, role of the mother, role of the father, general overview, kindergarten

Poděkování

Děkuji PhDr. Haně Včelařové za odborné vedení, cenné rady a podněty při tvorbě mé bakalářské práce.

Taktéž děkuji vedení a celému kolektivu MŠ Lípová v Havířově, za ochotu a vstřícné jednání při realizaci mého výzkumu.

Velice ráda bych také poděkovala své rodině a příteli, za pomoc a podporu.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
2 PŘEDŠKOLNÍ VĚK DÍTĚTE	14
2.1 DÍTĚ VE VĚKU PĚTI LET	15
2.2 VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROCESŮ	16
2.2.1 Zrakové vnímání	16
2.2.2 Sluchové vnímání a myšlení	17
2.3 SOCIÁLNÍ UČENÍ DÍTĚTE	18
2.4 VÝVOJ VERBÁLNÍCH SCHOPNOSTÍ	19
2.5 EMOČNÍ VÝVOJ.....	19
2.6 SOCIALIZACE.....	20
3 RODINA	23
3.1 RODIČE.....	24
3.1.1 Role matky	25
3.1.2 Role otce.....	26
3.2 VÝCHOVNÉ STYL.....	26
3.3 HODNOTOVÝ SYSTÉM RODIČŮ.....	29
4 VLIV RODIČŮ NA DÍTĚ	31
4.1 VLIV RODIČŮ NA VÝVOJ DÍTĚTE NELZE POPŘÍT	31
4.2 RODIČE NEMAJÍ TRVALÝ VLIV NA OSOBNOST ČI INTELIGENCI SVÝCH DĚTÍ	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 STRATEGIE VÝZKUMU	34
5.1 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	34
5.2 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	34
6 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ	35
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
6.1.1 Výzkumný problém č.1	35
6.1.2 Výzkumný problém č.2	35
6.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
6.2.1 Dílčí výzkumné otázky	35
6.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	36
6.4 CÍL KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	36
6.5 METODY VÝZKUMU.....	36
6.6 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	36
7 ANALÝZA DAT KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	37

7.1	VÝSLEDKY DĚTÍ	37
7.2	CELKOVÉ SHRNUÍ ÚROVNĚ VŠEOBECNÉHO PŘEHLEDU DĚTÍ RŮZNĚ VZDĚLANÝCH RODIČŮ	50
7.3	VÝSLEDKY DOTAZNÍKŮ RODIČŮ V POROVNÁNÍ S VÝSLEDKY ÚROVNĚ VŠEOBECNÉHO PŘEHLEDU DĚTÍ	51
8	KVALITATIVNÍ ŠETŘENÍ	52
8.1	VÝZKUMNÁ OTÁZKA	52
8.1.1	Dílčí výzkumné otázky	52
8.2	VÝZKUMNÝ VZOREK	52
8.3	CÍL KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	52
8.4	METODA VÝZKUMU	52
8.5	METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	52
9	ANALÝZA DAT KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	54
9.1	VÝSLEDKY POZOROVÁNÍ DĚTÍ	54
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
	SEZNAM GRAFŮ	60
	SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

„Nikdy nedoženete čas, který jste jim nevěnovali, když byly v hnízdě, malé a zranitelné.“

Guy Gilbert

Každý rodič se bezesporu snaží být tím nejlepším. Některému se to daří lépe, jinému hůře. Každý upřednostňuje jiné priority. Někdy, aniž by si to sám uvědomoval, na dítě skrz práci nemá dostatek času a veškerou výchovu a vzdělávání přenechává na institucích, jakou je například i mateřská škola. Jiní rodiče mají práce naopak méně, ale nepovažují za důležité, svůj volný čas věnovat dítěti a jeho rozvíjení se. Další skupinou jsou kupříkladu rodiče, kteří se svému dítěti snaží věnovat téměř veškerý svůj volný čas a přispívat tak k jeho rozvoji.

Autorka této práce se domnívá, že společnost je plná předsudků, co se týče různě vzdělaných rodičů, a jejich postojích k rozvoji jejich dětí. Mnohokrát byly slyšeny věty: „Rodiče mají jen základní vzdělání, tak co by z něho mělo vyrůst?“ Nebo: „Anička je šikovná, vždyť má oba rodiče lékaře.“

Chtěli bychom za pomoci výzkumu nastínit, zdali tomu tak ve skutečnosti je anebo je realita jiná. Pokusíme se objasnit, zda se rodiče s vyšším dosaženým vzděláním věnují svým dětem více a v tomto důsledku je všeobecný přehled jejich dětí na vyšší úrovni, či nikoliv. Hlavním cílem výzkumu tedy bude zmapování souvislostí mezi stupněm dosaženého vzdělání rodičů a všeobecným přehledem dětí. Je samozřejmě nezbytně nutné počítat i s jistým genetickým vlivem, neboť jeho působení na rozvoj dítěte po všech stránkách nelze popřít.

V průběhu praxí se autorka při studiu setkala s případy, kdy rodiče ačkoliv byli vysocí vzdělaní, na dítě kvůli spoustě práce neměli čas anebo naopak chtěli, aby je dítě následovalo a kladli tak na něj přehnané nároky, které dítěti spíše škodily. Byly viděny ale i děti rodičů se základním vzděláním, které byly daleko schopnější při různých činnostech či vyjadřování, v porovnání s dětmi vzdělanějších rodičů.

Z pohledu autorky na tento jev lze usuzovat, že nezáleží na tom, zda jsou rodiče inženýři nebo dělníci. Nemyslíme si ani, že zde hraje důležitou roli sociální zázemí rodiny.

Pokud samozřejmě nevnímáme zhoršené sociální zázemí jako jakýsi extrém. Důležitá je podle mne přítomnost rodičů, to že jsou se svými dětmi, že se jim věnují. Čas, který máme na výchovu a vzdělání, které svým dětem můžeme dát, je vymezen, a už nikdy se nevrátí.

Jelikož hlavními objekty této bakalářské práce jsou děti a rodiče, považuje autorka práci za podstatné, aby zde bylo především pojednáváno o dítěti samotném a to z toho důvodu, aby si čtenář utvořil představu o rozvoji jeho osobnosti a také o tom, co všechno pětileté zdravé dítě zvládá.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro snazší porozumění dané problematiky uvádíme definice nejčastěji se vyskytujících pojmů.

VŠEOBECNÝ PŘEHLED

Jedná se o znalosti daného jedince o okolním světě. Zahrnuje taktéž potřebu získávat informace a utvářet si o nich svůj osobní úsudek. Na úroveň všeobecného přehledu má vliv z převážné části okolní prostředí, které na jedince působilo a tím ho formovalo. Jsou jimi: rodina, sociální prostředí, výše a úroveň vzdělání, zájmy apod. Široký všeobecný přehled může ve svém důsledku napomáhat k vyšší flexibilitě názorů, jednodušší přijímání změn v osobní i profesní úrovni, sklon učit se stále novým dovednostem atp. (Evengelu, 2009).

VÝVOJ

Je popisován jako změna organismu, při které jedinec získává nové vlastnosti a zároveň si ponechává ty, kterých dosud nabyt. Stává se po všech stránkách složitějším a přitom se dostává do fáze, kdy je postupně stále méně závislým na okolí, tedy autonomnějším. Má dvě stádia, kterými jsou vzestupné stádium – evoluce a sestupné stádium – involuce (Langmeier, Krejčířová, 1998).

SCHOPNOST

Řadíme ji mezi psychické vlastnosti, které umožňují naučit se určitým činností úspěšně je vykonávat. Schopnosti jako takové nejsou vrozené, protože se utváří na podkladě biologické vlohy životem ve společnosti, učením a činností (Čáp, 1998).

SOCIALIZACE

Socializací jedince se rozumí proces učení, v němž si člověk osvojuje určitý systém poznatků, hodnot a norem, které mu umožňují začlenit se do určité společnosti a aktivně se tak účastnit společenského života. Vlivem společnosti se tedy člověk stává společenským jedincem. Socializace probíhá nejen v dětství, ale také v dospělosti (Kohoutek, 1998).

2 PŘEDŠKOLNÍ VĚK DÍTĚTE

Jelikož je práce zaměřena na děti předškolního věku, konkrétně na děti pětileté, považuje autorka této práce za podstatné uvést základní charakteristiku celkového předškolního období. Následně se pokusíme o vymezení profilu pětiletého dítěte, aby bylo zřejmé, co dítě v tomto věku zvládá. V této kapitole bude také zmíněno sociální učení, jemuž je přikládán značný vliv při rozšiřování všeobecnému přehledu.

Tuto etapu nazývá Vágnerová (2007) také obdobím hry. Tak jako je pro dospělého člověka jednou z nejdůležitějších činností v životě práce, tak je pro předškolní dítě naprosto nepostradatelná hra. Spadá sem věková kategorie dětí věku od 3 do 6 -7 let. Předškolní věk je charakteristický svým ustáleným postavením dítěte ve světě. V poznávání světa jako takového mu napomáhá jeho představivost. Jedná se totiž o fázi fantazijního zpracování informací a intuitivního uvažování, které ještě není úplně řízeno logikou. Pro dítě je také toto období významné tím, že se dostává do společnosti mimo rodinu a rozvíjí své vztahy s vrstevníky, což je velice důležité pro další rozvoj dítěte. Děti jsou v tomto věku otevřené téměř všemu. Snaží se zvládat mnoho věcí sami, bez pomoci rodičů, aby si tak dokázaly své kvality (Vágnerová, 2007).

K základním charakteristikám již zmiňovaného předškolního období zahrnujeme především schopnost dítěte osvojovat si hygienické návyky. Dítě bere na vědomí i kulturní návyky a akceptuje to, co se pravidelně odehrává ve světě kolem něj (Mařejček, 2005).

Úsudek těchto dětí je ovlivněn a tedy i odvozen od toho, co vidí před sebou. Nedovedou ještě provést logický úsudek nebo závěr z tohoto fakta, což je ale v předškolním věku (zhruba kolem čtyř let), naprosto normální (Špaňhelová, 2008).

Předškolní období je také dle Eriksona (In Langmeier, 1998) charakterizováno nesouladem mezi pocity iniciativy a pocity viny za činnost, která neodpovídá normám společnosti. Pocit studu je vnímán, když je jedinec někým viděn, na rozdíl od pocitu viny, který je prožíván uvnitř člověka (Erikson In Langmeier, 1998).

Jak autorka sama zjistila, děti v tomto věku jsou velice soutěživé. Snažily se předhánět, kdo dříve upoutá její pozornost. Neustále se také vychloubaly, kdo má co za hračky, kolik jich má, kdo kde byl apod. Ač si to možná samy neuvědomují, v její přítomnosti, jako nové osoby, se většinu času předváděly. Až při dalších dnech její spolupráce s nimi toto předvádění se ustalo. Autorka dodává, že práce s dětmi ji opravdu velice naplňovala.

Zjištění, jak děti vidí a vnímají svět okolo nich, bylo mnohdy úsměvné. Na dětech se jí líbila jejich upřímnost a bezprostřednost.

2.1 Dítě ve věku pěti let

V průběhu pátého roku dítě nabývá svou vnitřní vyrovnanost. V mnoha směrech se stává dospělejším. Dokáže zvládnout více věcí a je schopno v určité míře již nést za některé úkoly zodpovědnost. Na své okolí působí dojmem, že se vším a všemi harmonizuje. Má rádo lidi, především rodiče, paní učitelku ve školce a další blízké osoby. O vše projevuje zájem a velice snadno dokáže spolupracovat s dospělým člověkem. Za slabou stránku dětí lze považovat jejich zvýšenou citlivost a nedostatek trpělivosti (Bacus, 2004).

Mezi činnosti, které dítě v pěti letech zvládne, patří například používání lžice při jídle, používání tužky a pastelky při malování. Ovládá použití zubního kartáčku, jen ještě občas neodhadne množství zubní pasty, které má použít. Taktéž by mělo být podstatně samostatnější při oblékání. Dítě vykonává většinu činností s větší přesností. Zkouší kreslit postavy, zvířata, budovy a postupně přidává detaily. Ovládá také střihání s nůžkami po rovné ose. Zvládne navlékat korálky. Má obrovskou potřebu pohybu. Rádo si zkouší své možnosti a objevuje schopnosti svého těla. Jednotlivé pohyby jsou více harmonické (Doyon, 2003).

V pěti letech obvykle vyměňuje tříkolku či koloběžku za kolo pro děti. Rádo se věnuje činnostem, jakými jsou například skládání nenáročných puzzlí, nebo stavění nejrůznějších objektů ze stavebnic. Hravě by mělo zvládnout napočítat do pěti. Rozpoznat, zda je ráno nebo večer. Mělo by také ovládat pojmy týkající se vnímání času, jako: dnes, zítra, za chvíli apod. (Špaňhelová 2008).

Jednou z věcí, na které dětem v tomto věku opravdu velice záleží je to, aby vše bylo jak ony chtějí. Tento jev nazýváme konformita – což znamená, že dítě chce vypadat jako ostatní, chce dělat všechno to, co dělají druzí. Také ale chápe, co se dělat má a co naopak ne. Na dítěti už v tomto období můžeme poznat, z jakého je prostředí či rodiny. Můžeme určit i to, jaký v jeho blízkém kruhu panuje režim, jaké zvyky a zásady jsou v jeho rodině upřednostňovány a jiné zvláštnosti (Bacus, 2009).

Pětileté až šestileté dítě dokáže vedle základních druhů barev rozpoznat i barvy tzv. doplňkové (oranžová, fialová, hnědá růžová). Mimo základního barevného odstínu je

schopno vystihnout i sytost barvy, které vyjadřuje jako „tmavý“ nebo „světlý“ (Špaňhelová, 2004).

V tomto věku je pro dítě důležitá podpora v jeho kladných činnostech. Měli bychom ho podporovat v jeho kamarádstvích s jinými dětmi a učit ho s nimi komunikovat. V rámci výchovy slušného chování je vhodné za každý kladný a konkrétní čin jej pochválit a poděkovat.

2.2 Vývoj poznávacích procesů

„Poznávání v tomto období je zaměřeno na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí“ (Vágnerová, 2007, s. 78). Piaget uvádí, že dochází k přeměně způsobu, jakým dítě dochází k poznání. Tuto fázi kognitivního vývoje podle typického způsobu uvažování dětí předškolního věku, označujeme jako období názorného neboli intuitivního myšlení (Piaget In Vágnerová 2007). Pro vysvětlení, proč je tomu tak, uvádí Piaget (In Langmeier, 1998) například pokus se sklenicemi s korálky, ve kterém dokazuje, jak je dítě v tomto období stále vázáno na názor.

V průběhu zdokonalování činnosti nervové soustavy se zpřesňuje a zjemňuje také činnost receptorů vnímání. Při porovnání s nižším věkem jsou patrné významné změny a pokroky, i když vývoj ještě není dokončen. Případné odchylky v poznávacích procesech mohou být způsobeny i omezenými zkušenostmi dítěte (Říčan, Krejčířová, 2006).

Myšlení těchto dětí ještě není zcela vedeno logikou a z toho důvodu bývá zkresleno jeho představami a tudíž nepřesné. Dítě již uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na základě vytušených důležitých podobností (Langmeier, Krejčířová, 1998).

2.2.1 Zrakové vnímání

Zpočátku předškolního období je dítě schopno rozeznat asi čtyři základní barvy. Velice často se však stává, že si určení jednotlivých barev plete. Způsobuje mu tedy problémy vyjádřit barvy, které vidí. Dříve bylo schopno říci, co vidí, pouze pokud byl daný předmět v jeho bezprostřední blízkosti. Postupem času se však jeho vzdálenost potřebná k rozlišení předmětu zvětšuje. Při rozpoznávání tvarů začíná dítě tím nejjzákladnějším, kterým je kruh. Tento tvar zvládne popsat už jako tříleté. Používá jej také velice často při malování „slu-

níčka“, či míče. Později rozlišuje také trojúhelník a čtverec. Před nástupem do školy by dítě mělo dokázat rozlišit šest až sedm geometrických útvarů. Činí mu však značný problém, tyto tvary správně pojmenovat (Rybářová, 1986).

2.2.2 Sluchové vnímání a myšlení

I v této oblasti dochází k jistému zdokonalení. Vývoj sluchového vnímání se projevuje především vyšší schopností dítěte lépe a přesněji popisovat, co právě slyší. Již rozezná běžnou hovorovou řeč a zpěv. S rychle přibývajícimi zkušenostmi dítěte také roste množství zvuků, které dokáže identifikovat. Zdokonalení sluchového vnímání má značný vliv i na rozvoj řeči a to jak po stránce výslovnosti, tak i intonace (Rybářová, 1986).

Předškolní věk je také etapou výrazného rozvoje řeči a myšlení. Pro myšlení dětí je typická velká aktivita. Cílem této aktivity je především nejen popsat a rozeznat osoby, věci a jevy, ale primárně vystihnout souvislosti a vztahy mezi nimi. Tyto děti ještě nejsou schopny porozumět všemu, co se děje a tudíž tyto jevy nedokáží ani správně podat. V případě, kdy by se jim daná skutečnost jevila nepochopitelnou, vyloží si ji tak, jak se jim to zrovna hodí. Pokud by se někdo snažil tento jejich výklad rozmluvit, zřejmě by neuspěl, jelikož dítě si jinou možnou variantu dané skutečnosti nepřipouští. Děti jsou rády, pokud zjistí, že se ve světě a v různých situacích dokáží orientovat. Předškolní děti interpretují realitu tak, aby pro ně byla přijatelná a srozumitelná. Téměř ze stejného důvodu můžeme pozorovat výskyt nepravých lží, takzvaných konfabulací. Jedná se o spojení vzpomínek a fantazijních představ, které jsou způsobeny nezralostí, ale i aktuálními potřebami a citovým laděním. Děti samotné jsou ovšem pravdivostí těchto „lží“, přesvědčeny Dětem chybí v myšlení komplexní přístup, proto se na různé situace nedokáží dívat z vícera pohledů (Vágnerová, 2007).

Na dětech můžeme pozorovat, jak se snaží vypátrat účel, původ, smysl a význam všeho, s čím se ve svém okolí setkává. Jako příklad bychom mohli uvést neustálé kladení otázky „PROČ?“, které slouží k obohacení znalostí dítěte.

2.3 Sociální učení dítěte

Dítě se učí rozpoznávat situace, kdy mají lidé v jeho blízkosti radost a kdy naopak prožívají bolest. Učit se spolupráci, brát ohled na jiné jsou také součástí sociálního učení. Další složkou tohoto daného druhu učení je schopnost dítěte bránit se při ohrožení druhým jedincem. Obecně lze říci, že skrz sociální učení se dítě učí žít mezi lidmi a osvojuje si sociální dovednosti (Kohoutek, 1998).

Sociální učení probíhá těmito způsoby:

NAPODOBOVÁNÍM

- Dítě již od raného dětství napodobuje to, co dělají lidé v jeho okolí. Postupem času přejímá a napodobuje gesta a mimiku osob, se kterými je v nejčastějším kontaktu. Posléze se dítě snaží napodobit způsob řeči a chování dospělých vůči druhým lidem. Usiluje o nápodobu činností, které vykonávají děti a lidé v jeho blízkosti. Napodobováním se dítě může naučit jak laskavému a ohleduplnému chování, tak i agresivitě či bezohlednosti.

IDENTIFIKACÍ

- Jedná se o jev, kdy má dítě silný citový vztah k určité osobě, rodičům, nebo postavě z pohádky a snaží se tomuto objektu co nejvíce podobat. Sociální učení identifikací zahrnuje zejména snahu chovat se podobně jako daná osoba a napodobit její psychické vlastnosti jako jsou statečnost, sebeovládání nebo také bezohlednost či ovládnutí druhých. Tomuto jevu říkáme také ztotožnění.

OBSERVACÍ

- Tento způsob sociálního učení představuje spojení napodobování s působením odměny a trestu. Na dítě tedy nepůsobí pouze hodnocení jeho samotného, ale i to, když slyší a vidí, jak je odměňováno nebo trestáno jiné dítě nebo dospělý (Čáp, 1990).

Více se sociálnímu učení věnuje publikace Psychologie od výše zmíněného autora Čápa a kolektivu z roku 1990.

2.4 Vývoj verbálních schopností

Předškolní věk je obdobím rychlého rozvoje řeči. Dítě se v této oblasti i značně zdokonaluje a řeč uzpůsobuje podle toho, s kým hovoří. Pro děti ve věku pěti let je charakteristické používání správných časů, osob a pádů. Mívají však problémy se složitějšími a dlouhými souvětími. V tomto věku je zcela běžné, že děti ještě nezvládají vyslovovat správně všechny hlásky. Může se vyskytnout i problém s výslovností sykavek, nebo s výslovností „r“ či „ř“. Tyto nedokonalosti by se však měly s nástupem do školy vylepšit a neměly by dítěti způsobovat jakékoliv problémy. Aby se docílilo kvalitního rozvoje řeči u dítěte, je potřeba si s ním povídat, neokřikovat jej při neustálém komentování jevů kolem něj a ponechat mu tak prostor k vyjádření (Špaňhelová, 2008).

Hlavním zdrojem při rozvíjení dětských verbálních schopností je komunikace s dospělými, mohou být ovšem ovlivněny například televizí či svými vrstevníky nebo staršími dětmi, od kterých se učí různým způsobům vyjadřování a snaží se napodobovat jejich projev. Při běžné komunikaci si děti ujasňují platnost gramatických pravidel. V období od čtyř let se děti začínají vyjadřovat v delších a složitějších větách, později i v souvětích. Mezi čtyřmi a šesti lety se zvyšuje používání minulého času a osvojují si veškeré způsoby užívání sloves. Avšak ve vyjadřování náročnějších časových vztahů dělají ještě občas chyby. Co se týče slovní zásoby dětí od čtyř do šesti let, pohybuje se v rozmezí 2500 - 3000 slov. Rozsah slovní zásoby se odvíjí od různých zájmů dítěte a ovlivňuje ji také úroveň komunikace v jeho rodině a okolí (Vágnerová, 2007).

Ve vyprávění dětí si mnohdy můžeme povšimnout jisté nepřesnosti a agramatismy.

2.5 Emoční vývoj

Podstatnou složkou emočního vývoje je vedle vývoje sebepojetí a seberegulace i postupná diferenciací a regulace vlastního emočního prožívání a vyjadřování emocí. Nezbytnou součástí je i vývoj emočního porozumění druhým. Dochází také k rozvoji složitějších emocí. Mezi druhým a třetím rokem jsou děti schopny poznat a slovy pojmenovat výraz emocí jiných. V tomto případě, pokud by se jednalo o negativní emoce jeho blízkých, můžeme vyzorovat reakci formou prosociálního chování. Dítě se v takové situaci snaží dotyčnému pomoci anebo jej nějakým způsobem utěšit. Dítě mezi třetím a pátým rokem ví, že stejná situace může u různých lidí vyvolat zcela jiné pocity. Již od čtyř let by dítě mělo

být schopno vytušit možnou reakci druhého jedince na určitý jev (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Předškolní děti se v oblasti emočního prožívání liší od batolecího věku výrazně větší stabilitou a vyrovnaností. Citové prožitky těchto dětí bývají velice intenzivní. Dochází k častým výkyvům nálad, kdy úsměv znenadání střídá pláč. V tomto období ubývá negativních emočních reakcí. Mezi typický pozitivní emoční stav patří veselost, se kterou se rozvíjí i smysl pro humor. Do emočního prožívání patří bezesporu také projevy strachu, které jsou v tomto věku velmi časté a jsou závislé na stupni rozvoje dětské představivosti (Vágnerová, 2007).

Po předškolních dětech je vyžadováno, aby svou emotivitu ovládaly a to zejména v projevech vyvolávajících nežádoucí chování, jako jsou např. zlost, podrážděnost, či agrese. Děti si občas samy uvědomí, že takovým způsobem nebylo vhodné jednat, avšak ne vždy se jim daří své emoce usměrnit.

2.6 Socializace

Socializací rozumíme proces, který je podmíněn požadavky a nároky, které společnost vůči dítěti uplatňuje. V průběhu ontogeneze vymezuje společnost jedinci různé životní role a úlohy, které jsou charakterizovány různými činnostmi. Pro dětský věk je touto typickou činností hra (Jungwirthová, 2009).

V předškolním věku dochází k výraznému růstu potřeby společenských kontaktů dítěte. Projevuje se ve dvou směrech, a to k dospělým a ke svým vrstevníkům. Po nástupu do mateřské školy se dítě chová ještě značně egocentricky. Středem jeho zájmu je ono samo. Tento jev je možný pozorovat například v mateřské škole, při spojení různě starých dětí do jedné třídy. Děti nejmladší si hrají převážně samy a nevyžadují blízký kontakt s jinými dětmi. Na rozdíl děti kupříkladu pětileté se tohoto kontaktu domáhají. Zakládají si na těchto vztazích, a o kamarádech vypráví i rodičům.

Dle názoru autorky Hoskovcové (2006), se lze domnívat, že socializace je procesem, ve kterém dochází k postupnému převzetí osobité podoby chování, názorů, postojů a hodnot dané skupiny lidí jednotlivcem.

„Předškolní věk je třeba chápat jako období přípravy na život ve společnosti, a to z širšího hlediska než je pouze bezprostředně navazující vstup do školy (Vágnerová, 2007, s. 92).“

Je velice důležité, aby si dítě zvykalo na jiné děti a aby se učilo orientovat v pravidlech lidského soužití. Ve společnosti druhých, dítě také zjišťuje, že se výchovné postupy a nařízení různých rodičů liší, což pomáhá jeho orientaci ve světě (Špaňhelová, 2004).

V rámci socializace, je pro dítě je přínosné, být v jakémkoliv prostředí v přítomnosti dalších dětí, jejichž postoje a chování dítě pobízí, aby si uvědomovalo odlišné povahy, přístupy a aby si zvykalo na komunikaci s nimi. Dítě by se v kolektivu mělo také naučit beze strachu říci, s čím nesouhlasí a co se mu nelíbí (Špaňhelová, 2008).

Proces socializace se odráží jak ve změně vnějších projevů, neboli chování, tak i v rozvoji prožívání a hodnocení. Spolu se socializací dochází také k rozvoji sebehodnocení a neméně důležitého sebepojetí, což vede k tzv. individuizaci dítěte. Sociální chování a jeho základní složky by si dítě mělo osvojit především v rodině. V tomto prostředí by se mělo naučit komunikovat, respektovat potřeby druhých, uplatňovat přiměřené způsoby při řešení konfliktů atd. Rodinné prostředí je sice prioritní, avšak majoritní část dětí se dokáže zařadit do jiných sociálních skupin, kde v těchto vztazích mizí závislost na rodičích (Vágnerová, 2007).

Dle Krejčířové (2006) zahrnuje socializace tři základní vývojové aspekty, kterými jsou:

1. VÝVOJ SOCIÁLNÍ RELATIVITY, tj. vývoj dobře rozlišených citových vztahů jak k lidem blízkým, tak i k okolí.
2. VÝVOJ SOCIÁLNÍCH KONTROL A HODNOTOVÝCH ORIENTACÍ, ve kterých se jedná především o vývoj norem, které si dítě osvojuje a vytváří na základě příkazů a zákazů, které jsou sdělovány ze strany dospělých, tedy i rodičů a se kterými se dítě ztotožňuje. Je zde zahrnut i vývoj svědomí a základy sebepojetí.

Podrobněji se vývoji sociálních kontrol věnuje např. publikace *Vývojová psychologie* (Langmeier, Krejčířová, 1998).

3. OSVOJENÍ SI SOCIÁLNÍCH ROLÍ, kterými se míní přivlastnění si takových vzorců chování a postojů, které jsou společností od jedince očekávány. Nevýznamnějším pokrokem v této oblasti je považována diferenciací mužské a ženské role. Tento aspekt ovlivňuje věk jedince, pohlaví, společenské postavení atp.

3 RODINA

Lze se domnívat, že rodina a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, má nejvýraznější vliv na rozvoj jeho osobnosti a tedy i všeobecného přehledu. Záleží na přístupu k dítěti a formě výchovy, kterou rodiče preferují. V případě, kdy se rodiče svým potomkům snaží věnovat a často si s dětmi povídají, lze předpokládat, že tímto způsobem rozšiřují jeho přehled o dění kolem něj.

Rybářová (1986) charakterizuje rodinu jako první a nejužší společenský okruh, ve kterém dochází k prvotní socializaci.

„Rodina je skupinou lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často vázání dědičností, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoliv mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd. (Kramer In Sobotková, 2001, s. 22).“

Všechny rodiny by se měly systematicky přizpůsobovat změnám, které rodinný život jako takový přináší. Adaptace na tyto změny by měla vést ke zvládnání různých úkolů, které život přináší (Výrost, 2008).

Dostí významnou a podstatnou charakteristikou rodiny jako systému je rozsah její otevřenosti či uzavřenosti. Velká část rodin kolísá mezi oběma těmito variantami. V rodině, která je spíše uzavřená, se její členové sice mohou cítit bezpečněji, ale většinou dochází k tomu, že tyto rodiny nebývají schopné přiměřeně reagovat na změny a neumožňují svým členům dostatečný rozvoj. Kvůli sníženému či až omezenému kontaktu s okolím, klesá schopnost těchto rodin zvládat stres. Rodiny tohoto typu jsou tedy v mnoha ohledech zranitelnější. Naopak rodiny, které preferují otevřený způsob, bývají adaptabilnější. V těchto rodinách jsou její členové schopni přijímat nové zkušenosti. Vzhledem k bohatému kontaktu s okolním prostředím jsou tyto typy rodin schopné kompenzovat dočasné slabosti v jejím fungování (Sobotková 2001).

Je také velice důležité, jaká panuje v rodině atmosféra. Určuje totiž dítěti, jakou představu si vytvoří o životě a jaký bude mít temperament. Kontakt, který je každý den mezi dítětem a jeho rodiči nebo sourozenci, přináší buď příjemné, nebo nepříjemné zážitky, kte-

ré se mimo jiné podílejí na utváření osobnosti dítěte. Pokud převažují zkušenosti pro dítě pozitivní, získává tím důvěru v budoucnost. V případě, kde by u dítěte převládaly negativní a tedy nepříjemné zkušenosti a zážitky, bude jeho pohled na svět značně pesimistický. Dítě by se také mohlo domnívat, že celý svět je špatný a nepřátelský (Bacus, 2009).

Velká část autorů se však shoduje v tom, že dosažení přesné definice rodiny je velice složité a tudíž každý, kdo se touto definicí zabývá, neobsáhne v ní vše. Pojem rodina tedy můžeme definovat jako základní sociální skupinu, která se vyznačuje jistými výjimečnými vztahy a koexistencí. Pro dítě jsou tyto vztahy velmi důležité. V případě, že jsou kladné, je samozřejmostí, že jejich vliv na dítě je příznivý.

3.1 Rodiče

Pro děti v tomto, ale i v jiném věkovém období jsou rodiče těmi nejvýznamnějšími a naprosto nepostradatelnými osobami. Děti se v jejich přítomnosti cítí v bezpečí, nepřipouští si, že by jim hrozilo jakékoliv nebezpečí, pokud jsou s nimi. Domnívají se, že právě jejich rodiče jsou všemohoucí, že všechno znají a vždy se na ně mohou s čímkoliv obrátit. Děti vnímají své rodiče jako vzor, chtějí se jim ve všech směrech podobat a chtějí být jako oni.

V předškolním věku děti od svých rodičů přebírají mnohé, což si dítě samotné ani neuvědomuje. Jedná se například o názory rodičů, jejich přístup k věcem, ale i jejich způsoby vyjadřování, postoje a gesta. Často nastávají situace, kdy rodič vidí své dítě reagovat či hovořit stejným způsobem, který je typický pro jeho osobu. Proto je velice důležité, aby si rodiče dávali pozor, jak a co před dítětem říkají (Špaňhelová, 2004).

Při komunikaci rodiče s dítětem by měl být tento vztah založen na pravdomluvnosti. Tato komunikace se neustále vyvíjí. Způsob, kterým bývá zahrnuta dětská zvědavost je především vyprávění příběhů. Důležitá je také vazba mezi rodiči a dětmi. Měla by být velice pevná a silná. Pokud budou oba tyto požadavky naplněny, očekává se, že tyto vztahy budou mít kladný růst i do budoucna (Šnýdrová, 2008).

Špaňhelová (2008) přikládá velkou důležitost pro utvrzení vazeb mezi rodičem a dítětem tyto složky:

- tělesný kontakt, kterým je myšleno např. obejmutí či pohlázení
- společně strávený volný čas
- oboustranná a pravdivá komunikace, ze které následně vychází budování důvěry
- objasňování a vysvětlování jevů, jak ze strany rodičů, tak i dětí
- poznávání kamarádů dítěte.

Zhruba v pěti letech dítěte dochází k situacím, kdy dítě jeví zájem převážně o kontakt s vrstevníky, tedy s jeho kamarády. Pro rodiče začíná tedy čas, kdy jsou nuceni omezit svůj strach o své děti a tím zvýšit svou důvěru vůči nim.

3.1.1 Role matky

Postavení, význam a přítomnost matky je v životě dítěte nenahraditelné. Pouto, které je mezi matkou a dítětem je nesmírně silné. Matky tráví se svými dětmi ve většině případů více času než otcové. Již od narození jsou s dětmi téměř v každodenním kontaktu, a zaměřují se tedy na běžné činnosti, se kterými se dítě setkává. Při hře s dítětem bývají považovány za ty, které preferují spíše klidnější způsoby hry a to ideálně v domácím prostředí. Vyhýbají se experimentování. Dítě v předškolním věku si velice cení jejich komunikačních schopností vůči jeho osobě. Právě matky bývají těmi, které dítěti nejčastěji zodpovídají jejich zvědavé dotazy. Dítě matku vnímá jako osobu, ve které má naprostou důvěru. Pokládá ji za zdroj jistoty a bezpečí. Při nástupu dítěte do mateřské školy nastává pro matku náročné období, kdy se musí naučit trávit jistou část dne bez dítěte, které se z jejich původní těsné vazby více odpoutává a vyžaduje více kontaktů mimo domov (Vágnerová, 2007).

Krejčířová (2006) popisuje interakci matky s dítětem převážně jako škádlení. Dále také uvádí, že si matky s dětmi často zpívají dětské písně a recitují říkanky. K dětem ovšem z matčiných úst vychází jak pokyny či příkazy, tak i pochvaly. Matka je pro dítě také jedním z prvních prostředků, za pomoci kterých se setkává se vzájemným dáváním i přijímáním. Krejčířová (2006) také upozorňuje na případnou nedostatečnou citlivost ke všem pocitům dítěte, ze strany matky, která pak může vést ke špatnému porozumění jak vlastních pocitů dítěte, tak i pocitům a emocím lidí v jeho okolí.

3.1.2 Role otce

Otcovská role není nikterak přesně vymezena, jako je tomu u role matky. Způsob, jakým se otcové chovají k dítěti a výše podílení se na výchově se odvíjí od sociálních, osobních či aktuálních faktorů, mezi které řadíme například společenské zvyky, pozitivní rodinné klima a samozřejmě zájem otce o dítě. Další jev, který ovlivňuje postoj otce k dítěti, jsou také požadavky matky, jak a do jaké míry by se měl otec dítěti věnovat. Otcové se z větší části snaží přenechat převážnou část výchovy na matkách. Z důvodu, že otec na rodičovské dovolené je viděn jen zřídka, jsou otcové pro děti vzácnější. Praktikují s dětmi spoustu činností, podnikají výlety a hrát se většinou věnují mimo domov. Mezi základní charakteristiku komunikace mezi dítětem a otcem bezesporu patří používání direktivnějších příkazů. V případě výskytu jakéhokoliv problému otcové s dětmi méně debatují. U dítěte mívá otec větší autoritu. Skrz otce se k dítěti dostávají nové zážitky, poznatky a zkušenosti. K oblíbeným aktivitám, které otcové s dětmi praktikují, patří zejména pohybové hry. Vztah mezi otcem a dítětem bývá proměnlivější, než je vztah s matkou (Lamb a kol. In Vágnerová, 2007).

Může a často také dochází k situacím, kdy se otec není v péči o dítě schopen prosadit, i když k potomkovi chová silný citový vztah. Přítomnost a působení otce v rodině, jsou pro dítě v jeho vývoji zajisté velmi důležité.

3.2 Výchovné styly

Pokládám za účelné uvést i definici výchovy, která je s výchovnými styly úzce spjata. Matějček (2000) vnímá výchovu jako každé, i neúmyslné působení jednoho jedince, na jedince druhého, při kterém nastává nějaká změna osobnosti u jedince, na něhož je působeno.

Výchovné styly jako takové, jsou prostředky, kterými rozeznáváme záměrné i spontánní způsoby chování rodičů vůči dětem, kterými dochází k ovlivňování jejich vývoje. Nejčastěji se využívá rozdělení do tří základních typů, které ve své knize Vývojová psychologie uvádí také Dana Krejčířová (2006):

1. **AUTORITATIVNÍ STYL**, který vyžaduje bezpodmínečně poslušné chování dítěte. Tento styl se vyznačuje podřízením dítěte rodičovské autoritě. Rodič, který

využívá tohoto výchovného stylu, od svého potomka očekává, že bude bez jakýchkoliv připomínek či diskuzí, poslouchat veškeré jeho příkazy a zákazy.

2. LIBERÁLNÍ STYL, jenž považuje za nejdůležitější ponechání dítěti co nejvíce volnosti. Dítěti je povoleno téměř vše. Rodiče se při tomto výchovném stylu snaží v co nejmenší míře omezovat aktivity dítěte.
3. DEMOKRATICKÝ STYL klade důraz na respektování dítěte jako individuální bytosti, která má právo rozhodovat ve věcech, které se týkají jeho osoby, samozřejmě s přihlédnutím k jeho věku a možným následkům daného jednání. Od dítěte se mimo jiné očekává, že v jeho jednání se bude projevovat odpovědnost vůči druhým lidem, jak v rodině, tak i mimo ni. Tento styl můžeme považovat za rovnocenný vztah, kde rodič a dítě vystupují jako spolupracující partneři. V případě řešení konfliktů je důležité nalezení přijatelného řešení pro obě strany, jehož základem bývá především společný rozhovor.

Z těchto tří stylů, bývá za ideální považován styl demokratický, který příznivě působí na zdravý vývoj dítěte. Jedním z důvodů, proč je tomu tak je zřejmě především přístup, který využívá spíše vysvětlení než tresty. Za další výhodu demokratického výchovného stylu je pokládáno, že rodiče dítěti poskytují přiměřenou volnost, avšak s přítomností jasně stanovených mezí (Krejčířová, 2006).

Vzhledem k náročnosti přiřazení konkrétního výchovného stylu k daným rodinám, kde se postoje obou rodičů k dítěti mohou lišit, byly stanoveny další postupy při vymezování výchovných stylů. Jedná se zejména o takové, které umožňují určit výchovné přístupy rodičů v několika dimenzích, které nám umožní popsat nevyhovující výchovné styly, jež nemají kladný vliv na vývoj dítěte (Krejčířová 2006).

Žáčková a Jucovičová (2010) uvádějí tyto základní nevhodné výchovné styly:

- NEDŮSLEDNÁ VÝCHOVA – jedná se o výchovu, kde rodič není v jednotlivých výchovných postupech důsledný. Jednou dítěti něco povolí,

jindy striktně zakáže. Zahrnujeme zde i situace, kdy rodič pověří dítě nějakým úkolem, ale nedohlídne, či nekontroluje, zda jej dítě skutečně splnilo. Můžeme tedy říci, že se jedná o výchovu, která postrádá řád a systém, což dítě vnímá zmateně a v samém důsledku neví, jak se má správně chovat.

- **ROZMAZLUJÍCÍ VÝCHOVA** – jde o výchovu, skrze kterou rodiče poskytují dítěti vše. Snaží se plnit všechna přání jejich ratolestí a projevují jim tak tzv. “opičí” lásku.
- **ZAVRHUJÍCÍ VÝCHOVA** – zde je možné vidět zcela odmítavý postoj k dítěti ze strany rodiče. Ať se dítě snaží sebevíce, rodič tuto snahu neocení a vyjadřuje dítěti tak svůj nesouhlas. K tomuto se však sami rodiče nepřiznají a objasňují své chování tím, že se jedná o nezbytný způsob při výchově.
- **NADMĚRNĚ OCHRAŇUJÍCÍ VÝCHOVA** – jinými slovy se jedná o výchovu, kde je rodič nadměrně starostlivý. Pro obavy z rizik, které by dítěti mohly hrozit, mu rodič znemožňuje získávání nových dovedností, které jsou pro dítě důležité.
- **PERFEKCIONISTICKÁ VÝCHOVA** – můžeme ji také nazvat výchovou náročnou, či až příliš přísnou. Mnohdy se v rodině, kde je tento styl výchovy upřednostňován, setkáváme s necitlivým přístupem a až extrémně tvrdými zásahy. Rodiče se dožadují dokonalosti ze strany jejich potomků a snaží se jí dosáhnout nepřiměřenými požadavky. Vyžadují po dítěti výborné výkony po všech stánkách.
- **ZANEDBÁVAJÍCÍ VÝCHOVA** - vede přímo k ohrožení dítěte. Jedná se tedy o výchovu, kdy rodič na dítě neklade téměř žádné požadavky a nároky. Rodič ke svému dítěti neprojevuje lásku a není v jeho zájmu sledovat či dohlížet na chování potomka. Děti vychovávány takovýmto stylem se mohou mnohdy ve společnosti projevovat asociálně, protože nejsou schopny ovládat své vlastní chování.

- NEJEDNOTNA VÝCHOVA – k tomuto stylu výchovy dochází tehdy, když rodiče nejsou schopni se dohodnout na jednotném postupu při výchově a každý preferuje něco jiného.

3.3 Hodnotový systém rodičů

Hodnotový systém, který je rodičům vlastní, bývá zpravidla ovlivněn hodnotami, které byly vyzdvihovány v rodinách, ve kterých rodiče sami vyrůstali. Zajisté to, jaké hodnoty rodiče preferují, budou také odrazem jejich dosavadních zkušeností. Uznávané hodnoty se v různých rodinách liší, ale i přesto se z větší části shodují s uspořádáním hodnot, které jsou platné v celé společnosti. Tam, kde se hodnoty v rodině výrazně liší od hodnot uznávaných společností, může nastat problém. Pro příklad bych uvedla rodinu, kde je nízká sociálně – kulturní úroveň, a kde vzdělání není nijak významně ceněno a mravní zásady jsou v rozporu s normami společnosti. Problém ale může nastat i v rodinách s velmi dobrou sociálně kulturní úrovní, a to tehdy, když se hodnoty rodičů liší a na dítě jsou pak kladeny požadavky, které se neshodují. Je důležité, aby rodiče respektovali individualitu svých dětí, tedy to, že každé dítě je jiné, byť se jedná o jednu a tu samou rodinu (Krejčířová 2006).

Děti se tedy nejen učí respektovat určité příkazy a zákazy ze strany rodičů, ale postupem času si tyto jejich jednotlivé požadavky začnou přetvářet v určitý hodnotový systém. Děti v předškolním věku se hodně zajímají o to, co je dobré a co zlé. Zabývají se také významem různých činů. V případě větší nejasnosti a rozdílných zkušeností v této oblasti může u dítěte způsobit nejistotu. Je tedy na rodičích, pokud prohlašují něco za správné nebo naopak za nesprávné, aby jednali v souladu s těmito prohlášeními (Hoskovcová, Rynťová, 2009).

Bohužel dnes žijeme v době, kdy převážná většina žije materialistickým zaměřením. Všichni se ženeme především za penězi, samozřejmě s těmi nejlepšími úmysly, abychom my a naše rodiny nestrádaly. Nelze tvrdit, že finanční prostředky nejsou důležité. Nicméně se autorka této práce domnívá, že především pro děti jsou podstatně důležitější jiné věci, jako je například láska a přítomnost jejich rodičů. Autorka se také domnívá, že není vhodné vtoukat dítěti jako nejvyšší hodnotu vzdělání, pokud je zřejmé, že dítě v této oblasti třeba ne svou vinou nevyniká. Je dobré mu říci, že je vzdělání důležité, ale ne nejdůležitější.

Vyjadřovat se k dalším hodnotám nepokládáme za nezbytně nutné, neboť se domníváme, že hodnotový žebříček se v běžných rodinách příliš neliší.

4 VLIV RODIČŮ NA DÍTĚ

Dle názoru autorky se jedná o téma, o kterém není třeba diskutovat, avšak považuji za přínosné, uvést v této práci dva protichůdné názory dvou amerických psychologů, jež jsou uvedeny v publikaci Psychologie od autorky Rity Etkinson a kolektivu, která byla vydána v roce 2003.

4.1 Vliv rodičů na vývoj dítěte nelze popřít

Vývoj hodnot, dovedností a sociálního chování, které posiluje adaptaci na společnost, ve které dítě vyrůstá, si žádá svědomité zkoordinování nezávislých vlivů a sil. Mezi nejdůležitější z nich patří vrozené temperamentové předpoklady, společenská třída, ale také národnost a náboženství rodiny dítěte. Velice podstatnou částí jsou i vztahy dítěte s jeho sourozenci a samozřejmě také chování a osobnosti rodičů. Vliv rodičů Jerome Kagan rozděluje do dvou skupin:

1. SPOLEČNÉ ČINNOSTI RODIČŮ A DÍTĚTE

- Děti, kterým rodiče častou čtou a povídají si s nimi, bývají posléze jedinci s bohatou slovní zásobou, výbornými školními výsledky a dosahují vyšší inteligence. Při působení na dítě by měl také být brán zřetel na poskytnutí vyjádření názoru dítěte, ale měla by být zároveň vyžadována poslušnost.

2. PŮSOBENÍ PROSTŘEDNICTVÍM VLASTNOSTÍ RODIČŮ

- Často dochází k mylnému vytváření si názorů dětí na vlastní osobu, kterému předchází fakt, že pokud jsou biologickými potomky svých rodičů, musí mít bezpodmínečně i řadu shodných vlastností. Jestliže tedy dítě vnímá své rodiče kladným způsobem a vidí je jako chytré, spravedlivé a laskavé osobnosti, domnívá se, že i ono samo je takové. Naopak v rodině, kde dítě vnímá byť jen jednoho z rodičů jako špatného a lhostejného až chladného, dochází k tomu, že dítě se s těmito vlastnostmi ztotožňuje. Důkazem těchto tvrzení má být dle Kavana skutečnost, že v případě, kdy dítě zaznamenává kritiku na své rodiče, je rozzlobeno, neboť podvědomě předpokládá, že se kritika rodičů dotýká i jeho osoby.

4.2 Rodiče nemají trvalý vliv na osobnost či inteligenci svých dětí

Takto se k vlivu rodičů na dítě staví americká psycholožka Judith Rich Harrisová. Snaží se, aby společnost přijala, nebo se alespoň zamyslela nad tímto jejím tvrzením. Poukazuje na dobu, kdy sami rodiče byli dětmi a v jaké míře o ně bylo pečováno jejich rodiči. Nepopírá, že se děti díky rodičům mnohemu naučily, přesto však uvádí, že v nich rodiče nezanechali velké stopy, které by ovlivnili jejich osobnost a inteligenci, či to, jak se chovají, pokud zrovna nejsou se svými rodiči. Opírá se o výsledky studií, jejichž cílem bylo od sebe oddělit účinky genů a vlivu prostředí rodiny, ve kterém se dítě nachází. Z již zmiňovaných studií vyplývá, že v důsledku eliminace podobností, které vznikají v důsledku působení genů, se u lidí, kteří vyrůstali ve stejném prostředí, nevytváří o nic podobnější osobnost, než u jedinců náhodně vybraných ze stejné společnosti. Tvrdí tedy, že veškeré shody, které jsou mezi sourozenci, vznikají na základě jejich společných genů. Harrisová uvádí příklad výsledku jisté studie, která prokázala, že se děti, které byly do předškolních zařízení umístěny před třetím rokem, nijak neliší od dětí, které takováto zařízení nenavštěvovaly.

Nelze říci, že s některým tvrzením naprosto nesouhlasím. Je sice pravdou, že se více přikláním k pohledu psychologa Kagana, avšak i v tvrzeních PhDr. Harrisové je dle mého názoru část pravdy. Domnívám se, že společné činnosti rodičů s dítětem jsou pro jeho rozvoj nezbytné a stejně tak si myslím, že dítě ovlivňují i vlastnosti rodičů, jak je výše popsáno.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 STRATEGIE VÝZKUMU

Jako výzkumnou strategii pro praktickou část bakalářské práce byl zvolen smíšený výzkum. Prostřednictvím těchto výzkumných šetření bylo získáno potřebné množství informací, za pomoci kterých bude možno podat odpovědi na výzkumné a dílčí výzkumné otázky.

5.1 Kvantitativní výzkum

Jedná se o systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků, se zaměřením na předpokládané souvislosti mezi přirozenými jevy. Data pro kvalitativní výzkum lze získat různými metodami. Prostřednictvím kvantitativního výzkumu lze v relativně krátkém čase získat potřebné množství informací (Chráška, 2007).

5.2 Kvalitativní výzkum

V psychologických vědách je tento přístup charakterizován využitím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti. Pro popis, rozbor a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností, jakými jsou například zkoumané psychologické fenomény naší vnější a vnitřní reality, využívá kvalitativních metod (Miovský, 2006).

Kvalitativní výzkum nemůžeme považovat za výzkumné zprávy vypočítávající, kolik respondentů se přiklonilo k tomu výroku a kolik zase k jinému. Účelem kvalitativní analýzy je přinést přesvědčivou evidenci o tom, že jistý jev existuje a je nějakým způsobem strukturován (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Disman (In Miovský, 2006), o kvalitativním výzkumu uvádí, že se jedná o přístup, jenž nám umožňuje efektivně porozumět pozorované realitě.

6 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ

6.1 Výzkumný problém

6.1.1 Výzkumný problém č.1

Je všeobecný přehled zdravého pětiletého dítěte ovlivněn nízkým stupněm dosaženého vzdělání rodičů?

6.1.2 Výzkumný problém č.2

Jaký vliv má na utváření všeobecného přehledu zdravých dětí ve věku pěti let míra věnovaného času ze strany různě vzdělaných rodičů?

6.2 Výzkumné otázky

- Je výše dosaženého vzdělání rodičů ovlivňujícím faktorem při rozvíjení všeobecného přehledu u zdravých dětí ve věku pěti let?
- Ovlivňuje rozvíjení všeobecného přehledu čas, který různě vzdělaní rodiče svým dětem věnují?

6.2.1 Dílčí výzkumné otázky

- Je rozdíl mezi základním všeobecným přehledem u dětí rodičů s nižším stupněm vzdělání a rodičů se středoškolským či vysokoškolským vzděláním?
- Může se na rozvoji všeobecného přehledu zdravého pětiletého dítěte podílet přítomnost staršího sourozence?
- Jakým způsobem tráví rodiny dny volna?
- Snaží se rodiče s různým vzděláním zajistit svému dítěti smysluplné využití volného času?

6.3 Výzkumný vzorek

Pro výzkumnou část bakalářské práce bylo vybráno 15 rodičů, z nichž 5 má absolvováno základní vzdělání, 5 středoškolské vzdělání a 5 rodičů je s dosaženým vysokoškolským vzděláním. Výběr rodičů nebyl snadný z toho důvodu, jelikož museli mít právě pětileté zdravé dítě, které navštěvovalo vybranou MŠ. Vzhledem ke kapacitní velikosti a vstřícnosti pedagogického personálu v MŠ, bylo vybráno již zmíněných 15 rodičů a tím pádem byla umožněna realizace výzkumu i za spolupráce 15 dětí.

	ZŠ	SŠ	VŠ	Součet
<i>Rodiče</i>	5	5	5	15
<i>Děti</i>	5	5	5	15

6.4 Cíl kvantitativního výzkumu

Cílem kvantitativního šetření bude zjištění, zda se rodiče s vyšším dosaženým vzděláním věnují svým dětem více a v tomto důsledku je všeobecný přehled jejich dětí na vyšší úrovni, či nikoliv.

6.5 Metody výzkumu

K výzkumu bakalářské práce byly použity metody testu a dotazníku.

6.6 Metody zpracování dat

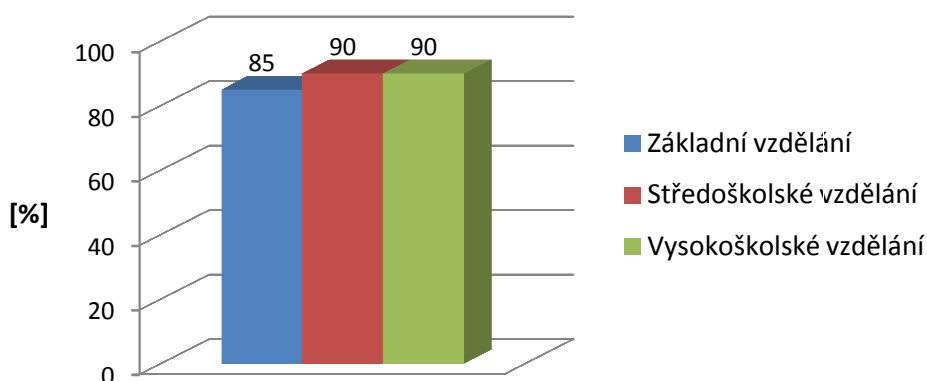
Za pomoci tabulek, grafů a popisů, bylo provedeno procentuální vyjádření výsledků

7 ANALÝZA DAT KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU

7.1 Výsledky dětí

1. otázka: „Řekni mi své jméno, příjmení, věk a adresu.“

Graf č. 1: Řekni mi své jméno, příjmení, věk a adresu.

Děti mohly při správném odpovídání na jednotlivé údaje obdržet maximální počet čtyř bodů. Po přidělení bodů správně zodpovězených údajů, byl rozdíl téměř nepatrný. Pouze jedno dítě rodiče se základním vzděláním nedokázalo říci své příjmení. Nejtěžší bylo pro děti všech rodičů odpovědět na dotaz, zda by věděli říct svou adresu. V každé skupině byli dva zástupci, kteří neuměli na dotaz místa bydliště odpovědět.

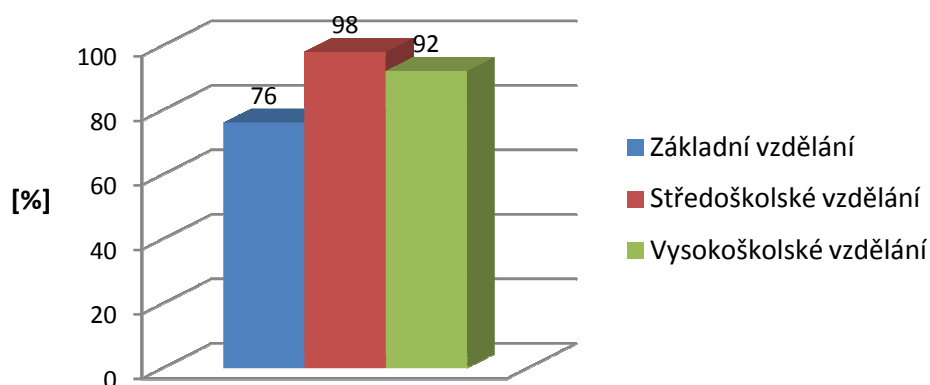
2. otázka: „Namaluj postavu.“

Tato činnost sloužila pouze k vytvoření si představy, jak jednotlivé děti různě vzdělaných rodičů dovedou malovat. Všechny děti bez problémů postavy jakýmsi způsobem namalovaly. Hodnotila jsem tedy spíše preciznost či jednoduchost kresby. Všem dětem bylo stejně a jasně podáno zadání, aby nakreslily postavu člověka. Děti rodičů se základním vzděláním měly kresby postav spíše jednodušší, až na jednu výjimku, kde holčička pomocí pastelky vybarvila téměř celou plochu papíru. Bylo vidět, že má smysl pro detail a dokonce se i sama podepsala. Děti rodičů se SŠ vzděláním měly kresby na velice podobné úrovni. I v této skupině byla jedna holčička, která namalování postavy pojala i s namalováním různých doplňků, jako byl například strom, obloha, slunce a květiny. Jedna kresba z této skupiny, kterou maloval chlapec, byla velice jednoduchá. Její součástí byl pouze hrubý nákres

těla s končetinami a hlavou s očima a ústy. Zcela chyběly prsty, vlasy a ústa. Výtvary dětí rodičů s VŠ vzděláním jsou o poznání detailněji propracované. Na jednotlivých obrázcích je například klobouk na hlavě postavy, náušnice, meč a další. Jedna dívka se opět sama podepsala a na postavách, které namalovala je i přesný počet prstů, což mne překvapilo. Vybrané obrázky budou k nahlédnutí v příloze.

3. otázka: „Popiš, co je na obrázku.“

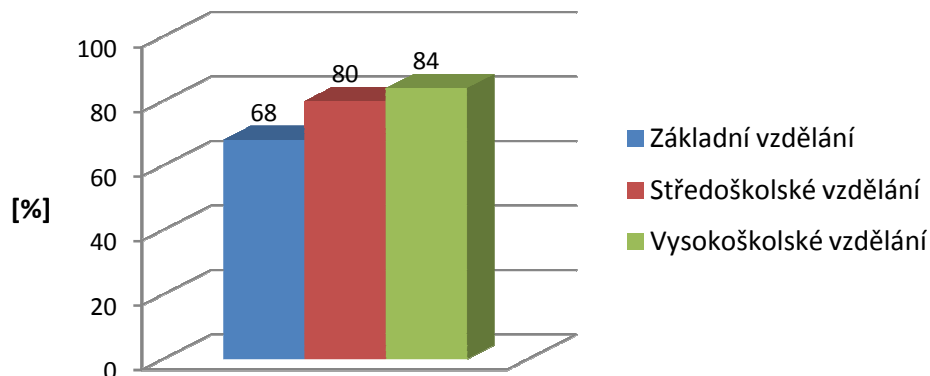
Graf č. 2: Popiš, co je na obrázku.

Dětem byl předložen obrázek dvou dětí v koupelně, které si čistily zuby. Bylo stanoveno 10 základních činností a předmětů, které měly děti rozpoznat. Za každý správně pojmenovaný předmět či jev dítě opět obdrželo bod. Maximální počet získaných bodů tedy byl 10. Konkrétně se jednalo o: zubní pastu, zubní kartáček, kartáč na vlasy (hřeben), ručník, umyvadlo, pyžamo, zrcadlo, kýbl, přezůvky a věšák. Nejlépe se orientovaly děti rodičů se SŠ vzděláním. Dětem rodičů se základním vzděláním činil problém pojmenovat ručník a zubní pastu.

4. otázka: „Řekni protiklady k daným slovům.“

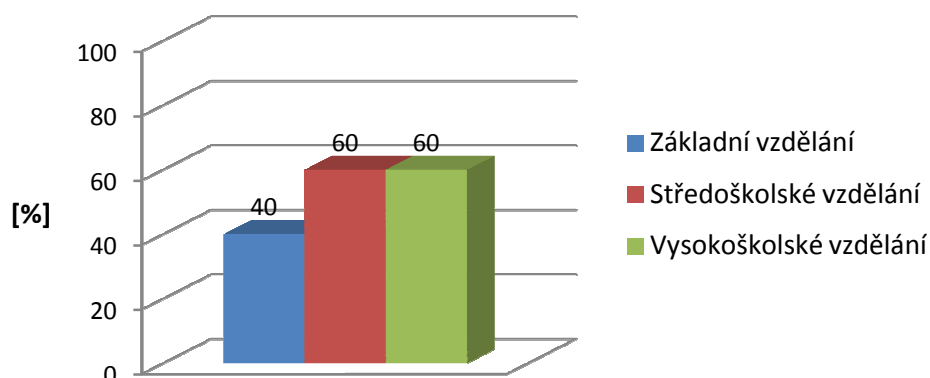
Graf č. 3: Řekni protiklady k daným slovům.

Dětem byla postupně sdělována slova: veselý, pomalý, hubený, velký a křivý. Jejich úkolem bylo vytvořit antonyma k daným slovům. Pro děti rodičů se základním vzděláním bylo nejtěžší vytvořit opačný výraz pro slova hubený a křivý. Dětem rodičů se SŠ vzděláním činilo problém rovněž slovo hubený, ale již méně, než předešlé skupině dětí. Naopak pro děti, kteří jsou potomky rodičů s VŠ bylo jednoznačně nejsložitější slovo křivý. Správně odpověděly pouze dvě děti.

5. otázka: „Věděl bys podobný výraz pro slovo “DŮM“?“

Graf č. 4: Věděl bys podobný výraz pro slovo "DŮM"?

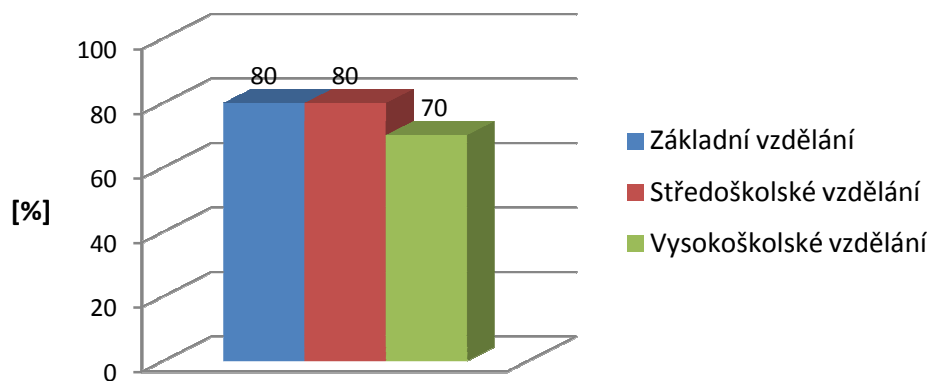

Tři děti rodičů se základním vzděláním nedokázaly vytvořit synonyma, ani při nápomoci, kdy jim bylo na jiném slově předvedeno a vysvětleno, jaký je podobný výraz u

jiných slov. Děti rodičů se SŠ a VŠ vzděláním po vyhodnocení dopadly stejně. Nejčastěji vytvořenými synonymy byla slova: barák, domek, domeček.

6. otázka: „Pojmenuj barvy (i odstíny).“

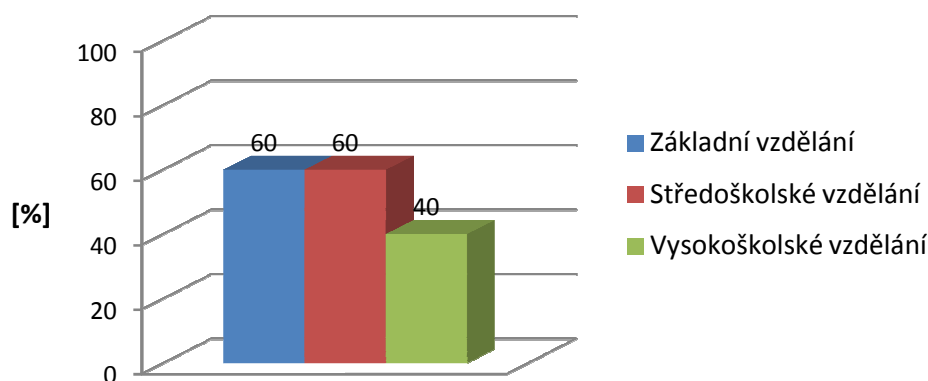
Graf č. 5: Pojmenuj barvy (i odstíny).

Dětem byly předloženy pastelky různých barev a odstínů. Za správné pojmenování barev obdržely jeden bod, stejně tak i za správnost definovaného odstínu. Základní barvy pojmenovaly správně všechny děti. Obtíže však měly děti ze všech zastoupených skupin s popisem odstínu barvy. Definovat odstín barev se nejméně dařilo dětem rodičů s VŠ vzděláním.

7. otázka: „Máš staršího sourozence?“

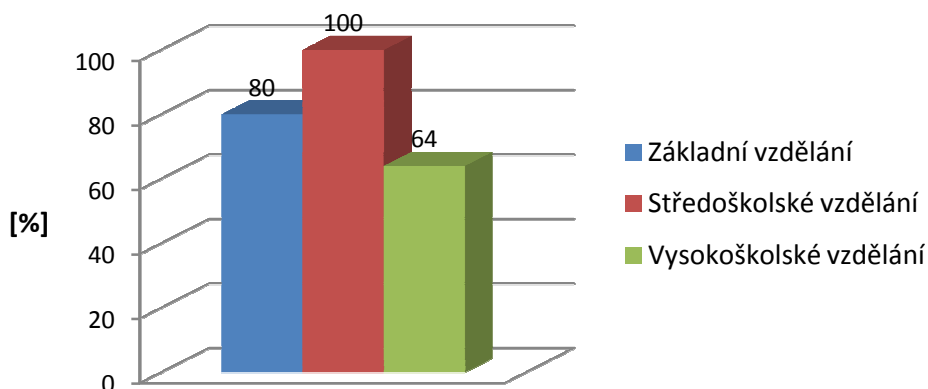
Graf č. 6: Máš staršího sourozence?

Na otázku, zda mají děti staršího sourozence, bylo uvedeno dětmi a následně i rodiči, že z pěti dotázaných dětí rodičů se základním a SŠ vzděláním, mají stejný počet starších sourozenců a to tři, což v procentuelním vyjádření činí 60%. U dětí s VŠ vzděláním je tento počet nižší a to 40%.

8. otázka: „Popiš pozici hraček na polici.“

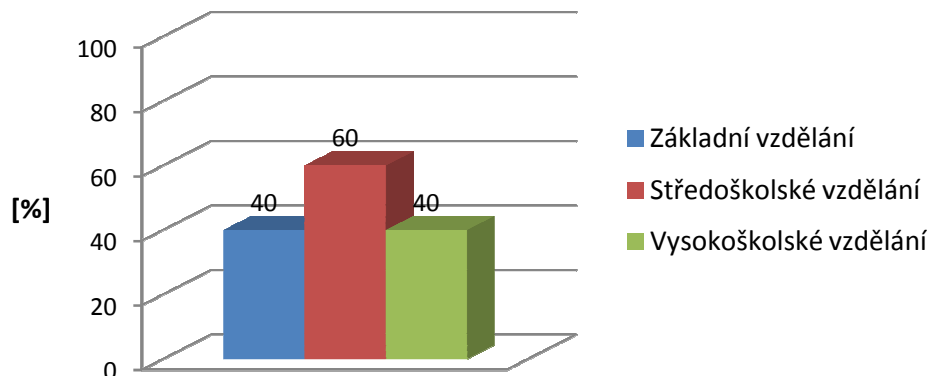
Graf č. 7: Popiš pozici hraček na polici.

Děti měly za úkol poznat strany (vpravo, vlevo), kde jsou hračky umístěny. Poté bylo s hračkami manipulováno tak, aby děti uvedly, zda jsou uprostřed, nahoře nebo dole. Za správné vyjádření jednotlivých stran a pozic mohly děti celkově získat pět bodů. Rozpoznání stran vpravo a vlevo, bylo největším problémem pro děti rodičů s VŠ. Pozici uprostřed dokázla bezchybně definovat pouze skupina dětí rodičů se SŠ vzděláním. Ve zbývajících dvou skupinách dětí rodičů se základním a VŠ vzděláním bylo vždy jen jedno dítě, které pojem „uprostřed“ nedovedlo popsat. Pojmy „nahoře“ a „dole“ zvládly pojmenovat všechny děti, s výjimkou holčičky od rodičů s VŠ.

9. otázka: „Jak jdou po sobě dny v týdnu?“

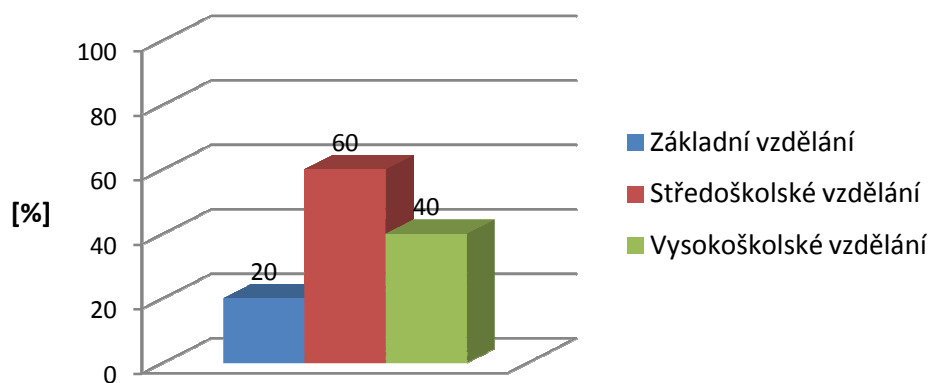
Graf č. 8: Jak jdou po sobě dny v týdnu?

Při této otázce bylo po dětech vyžadováno, aby řekly dny v týdnu, jak následují za sebou. Odpovědi tedy byly vyhodnocovány buď jako správně nebo špatně. Tři děti rodičů se základním vzděláním nevěděly vyjmenovat ani jeden den, naopak další dvě věděly všechny dny i ve správném pořadí. Děti středoškoláků byly tři, které věděly taktéž všechny dny i ve správném pořadí a dvě, které nebyly schopné vyjmenovat ani jeden den. Děti rodičů s VŠ vzděláním se ve dvou z pěti případů sice nejistě, ale trefily do správného pořadí dnů. Tři děti z téže skupiny s překvapením věděly pouze pár dnů a to ještě zpřeházeně.

10. otázka: „Jaká máme roční období?“

Graf č. 9: Jaká máme roční období?

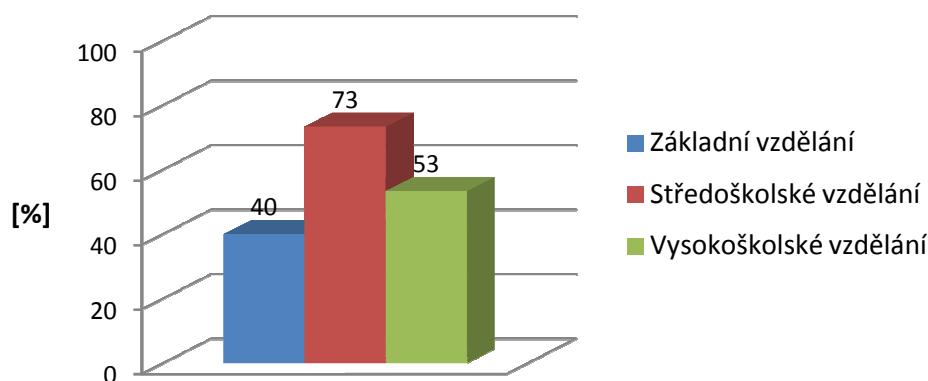

Odpovědi byly rovněž vyhodnocovány jako správně nebo špatně. Bod byl tedy udělen jen za předpokladu, že děti vyjmenovaly všechna roční období a to ve správném pořadí. Děti rodičů se základním vzděláním byly tři, které nevěděly ani jedno roční období, jedno odpovědělo pouze „teplé a zima“ a jen jedno vědělo všechna čtyři roční období a to i ve správném sledu. Tři, z celkového počtu pěti dětí rodičů se SŠ, byly schopny vyjmenovat všechna roční období i ve správném pořadí. Pouze jedno dítě nevědělo název žádného ročního období. Jedno dítě uvedlo pouze léto a zimu. U dětí rodičů s VŠ vzděláním byla orientace v ročních obdobích u dvou dětí výborná, dvě děti nedokázaly pojmenovat ani jedno roční období a jedno dítě uvedlo léto a zimu.

11. otázka: „V jakém ročním období se chodíme:

- a) koupat a opalovat
- b) sáňkovat
- c) kdy začínají kvést stromy a kytičky?“

Graf č. 10: Přiřazení ročního období k činnostem.

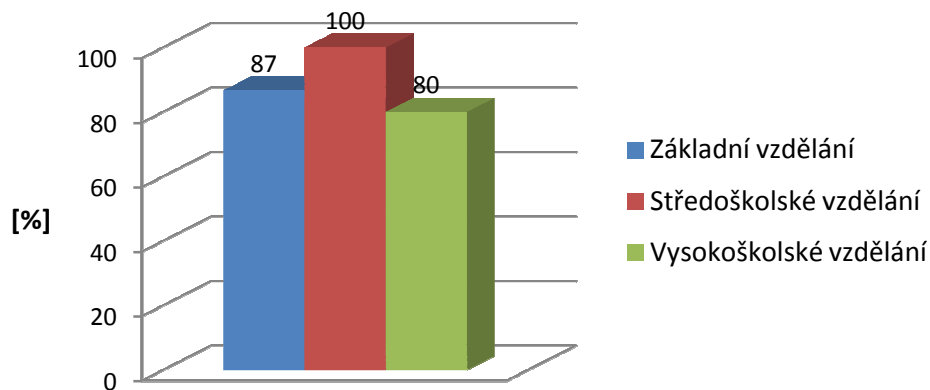

Jednotlivé správné odpovědi byly ohodnoceny jedním bodem. Na danou otázku děti rodičů se základním vzděláním nevěděly odpovědět dvě děti. Pouze jedno dokázalo přiřadit správné roční období k uvedeným činnostem. Zbylé dvě děti nevěděly odpovědět především na otázku, v jakém ročním období začínají kvést stromy a květiny. Děti rodičů se SŠ vzděláním byly dvě, které dovedly správně přiřadit všechny činnosti ke správnému ročnímu období. Následujícím třem dětem opět činilo problém především přiřadit, co se odehrává na jaře. U zástupců dětí od rodičů s VŠ bylo pouze jedno dítě, které na celou

danou otázku odpovědělo zcela správně. Pro další děti bylo opět problematické již zmíněné jaro.

12. otázka: „Ukaž, na které hromádce je více, méně nebo stejně bonbónků.“

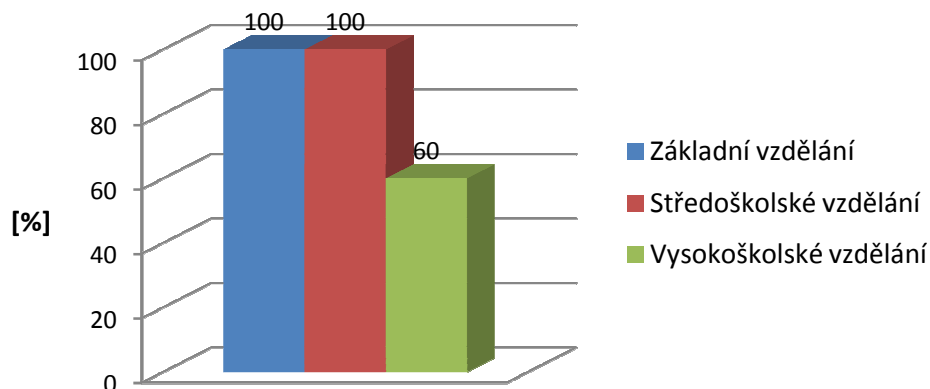
Graf č. 11: Ukaž, na které hromádce je více, méně nebo stejně bonbónků.

I v této otázce byla správná odpověď ohodnocena jedním bodem. Celkem tedy dítě při správném zodpovězení všech tří otázek mohlo získat maximální počet tří bodů. Děti rodičů se základním vzděláním zvládly správně odpovědět na všechny otázky, až na jedno dítě, které nevědělo rozpoznat, na které hromádce je stejný počet bonbonů. U dětí rodičů se SŠ vzděláním byla úspěšnost zodpovězených otázek 100%. Naopak tomu bylo u dětí rodičů s VŠ, kde byla orientace v těchto základních pojmech do jisté míry omezena, avšak v porovnání s dětmi rodičů s nižším stupněm dosženého vzdělání nebyly výsledky nijak znepokojující.

13. otázka: „Řekni, který obrázek nepatří do řady a proč?“

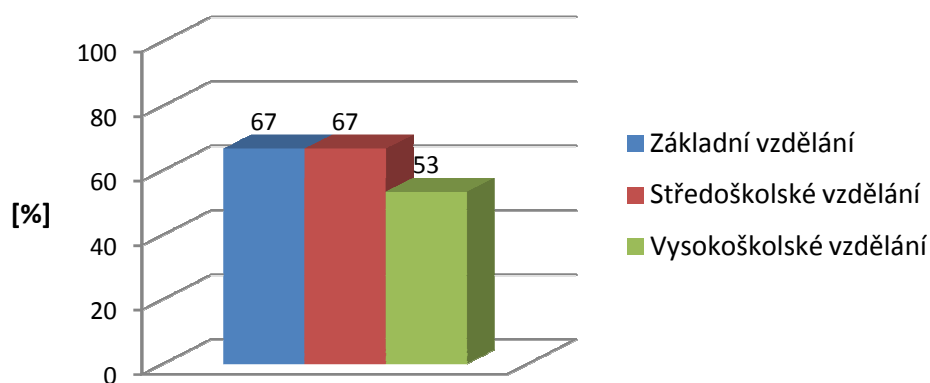
Graf č. 12: Řekni, který obrázek nepatří do řady a proč?

Dětem bylo sděleno, aby se dobře podívaly na řadu obrázků s kuchyňským nádobím, kde bylo zařazeno krom tohoto nádobí také jedno zvířátko. Jejich úkolem bylo poznat, co do řady nepatří a svou odpověď zdůvodnit. Pokud dítě odpovědělo i odůvodnilo svou odpověď správně, obdrželo jeden bod. V případě, že dítě předmět, který do řady nepatřil rozpoznalo, ale nevědělo proč, neobdrželo bod žádný. Výsledky dětí rodičů se základním a středoškolským vzděláním měly 100% úspěšnost ve správnosti odpovědí. Jinak tomu bylo u dětí rodičů s VŠ, kde byla úspěšnost 60%.

14. otázka: „Do kolika umíš napočítat?“

Graf č. 13: Do kolika umíš napočítat?

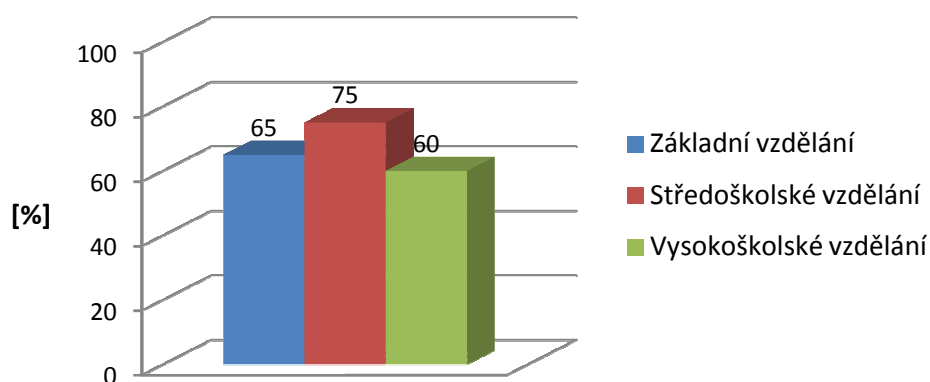

Tato otázka byla rozdělena do tří kategorií. Hodnocení bylo následovné: 1-10 = 1bod, 11-20 = 2body, 21-50 = 3body. Maximálně tedy dítě mohlo získat tři body. Po

sečtení a převedení všech výsledků na procentuální vyjádření můžeme usuzovat, že děti rodičů s vysokoškolským vzděláním jsou na tom ve vyjmenovávání číselné řady nepatrně hůře.

15. otázka: „Pojmenuj tvary předmětů na obrázku.“

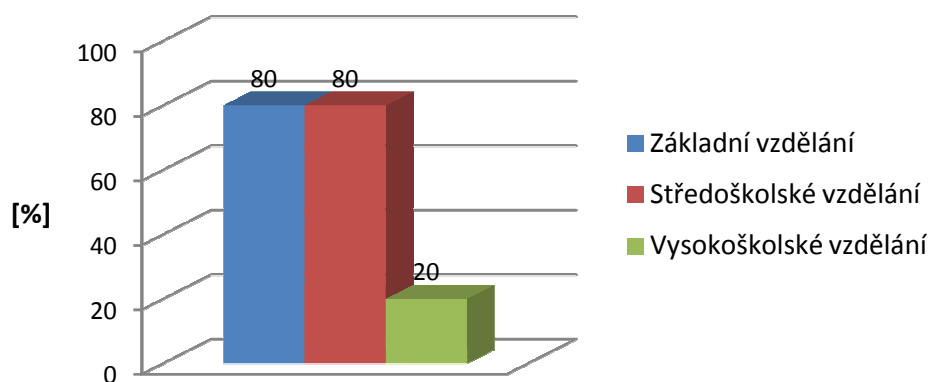
Graf č. 14: Pojmenuj tvary předmětů.

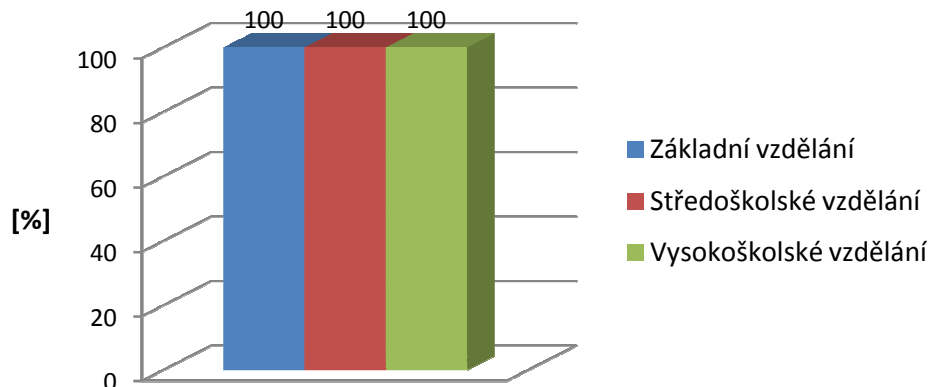
Dětem byly ukázány na obrázku předměty ve tvaru trojúhelníku, kruhu, čtverce a obdélníku. Za každý správně popsany předmět získali jeden bod. Získat tedy mohly nejvíce čtyři body. Děti rodičů se základním vzděláním měly úspěšnost odpovědí na 65%, přičemž nejlépe jim šlo pojmenovat kruh a nejhůře trojúhelník a obdélník. Děti rodičů se SŠ vzděláním na tom byly o 10% lépe. Nejlépe ovládaly kruh a trojúhelník a potíže měly u obdélníku. Děti rodičů s VŠ vzděláním nejlépe uměly pojmenovat kruh. Problémy měly naopak s pojmenováním čtverce.

16. otázka: „Co bys dělal/a, kdyby si kamarád/ka rozbila/a koleno a plakal/a?“

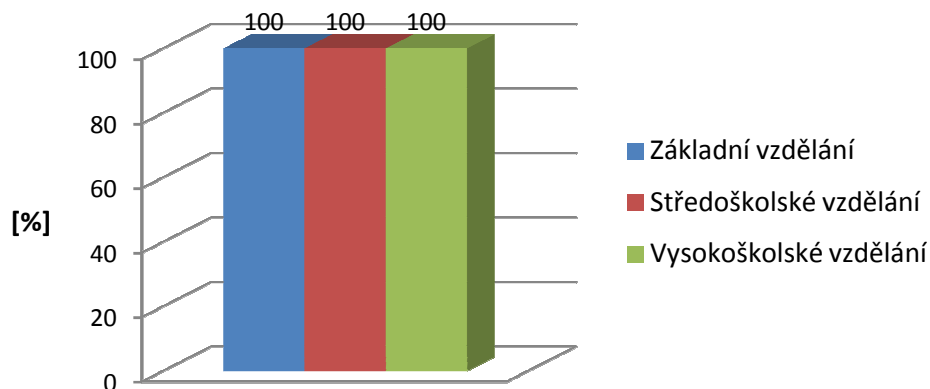
Graf č. 15: Co bys dělal/a, kdyby si kamarád/ka rozbil/a koleno a plakala?

Všem dětem byla barvitě vylíčena situace, kdy jejich kamarád upadl, rozbil si koleno a plakal. Pokud dítě přímo slovně vyjádřilo jakýmkoliv způsobem lítost, obdrželo jeden bod, což znamenalo schopnost empatie. V případě, kdy z odpovědi nebyl patrný projev empatie, nebyl udělen žádný bod. Ve skupině dětí rodičů se základním a středoškolským vzděláním bylo vždy jedno dítě, které v daný moment empatii neprojevilo. Jednalo se spíše o projevy zodpovědnosti, kdy by děti přivolaly paní učitelku, rodiče, či přímo sanitku, aby kamarádovi pomohly. Podobně tomu bylo i u dětí rodičů s vysokoškolským vzděláním, kdy děti spíše projevovaly sklon ke zodpovědnosti, než že by nad kamarádem přímo pociťovaly lítost.

17. otázka: „Co bys dělal/a, kdyby ti na ulici cizí člověk nabízel čokoládu?“*Graf č. 16: Co bys dělal/a, kdyby ti na ulici cizí člověk nabízel čokoládu?*

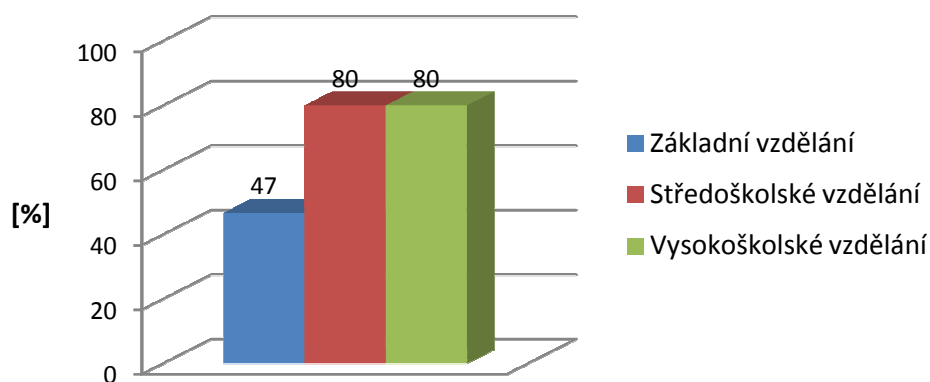
Dětem byla opět popsána daná situace, za pomoci které bylo cílem zjistit, zda mají děti smysl pro zodpovědnost. Výsledky byly jednoznačně kladné. Všechny děti by nabízenou čokoládu od cizího člověka odmítly.

18. otázka: „Popiš oblečení, které máš na sobě.“*Graf č. 17: Popiš oblečení, které máš na sobě*

Jednotlivé děti různě vzdělaných rodičů byly pověřeny úkolem, aby popsaly všechno oblečení, které mají na sobě. Všechny děti, bez ohledu na úroveň vzdělání rodičů měly v odpovědích úspěšnost 100%.

19. otázka: „Jaké znáš dopravní prostředky?“

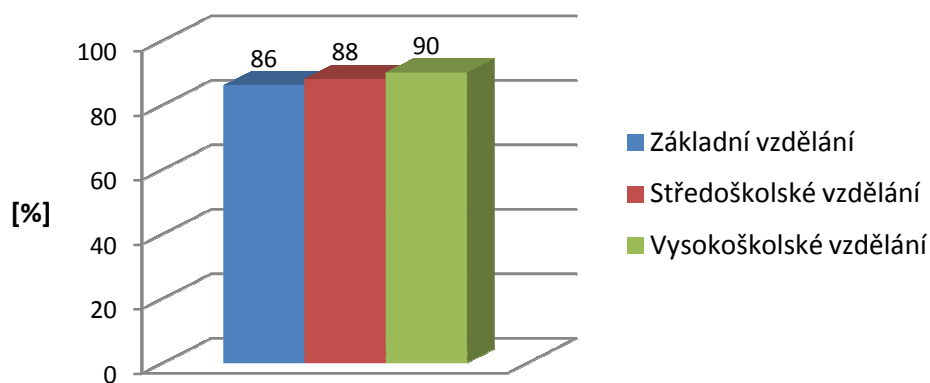
Graf č. 18: Jaké znáš dopravní prostředky?

Pojem “dopravní prostředek“ činil dětem jisté obtíže, ovšem po přiblížení daného pojmu, že se jedná o prostředky, kterými se mohou lidé přepravovat a jezdit například na výlety, byly děti v obraze. Odpovědi byly hodnoceny dle počtu vyjmenovaných dopravních prostředků. Pokud dítě vyjmenovalo 0-1 dopravních prostředků, obdrželo jeden bod. V případě, kdy dítě vyjmenovalo 2-3 dopravní prostředky, přičetly se mu body dva. Děti, které dovedly vyjmenovat 4 a více dopravních prostředků, získaly body tři. Děti rodičů se základním vzděláním znaly po přepočtu bodového zisku na procentuální vyjádření nejméně dopravních prostředků. Součet výsledků ostatních dětí byl na stejné úrovni. Děti znaly převážně více než čtyři dopravní prostředky.

20. otázka: „Pojmenuj ovoce a zeleninu.“

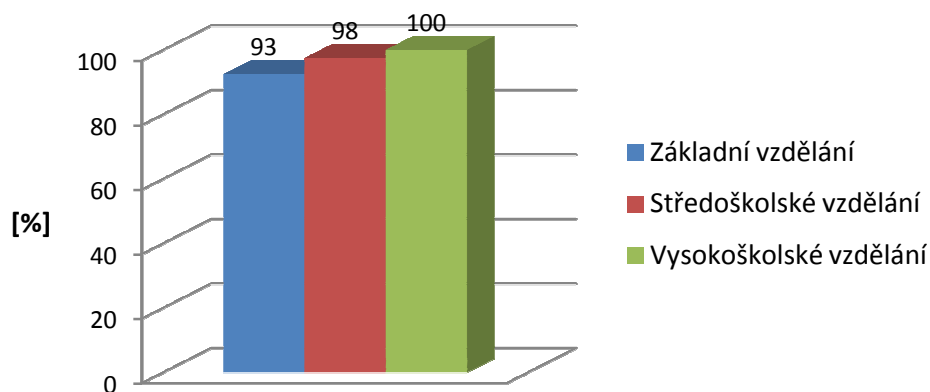
Graf č. 19: Pojmenuj ovoce a zeleninu.

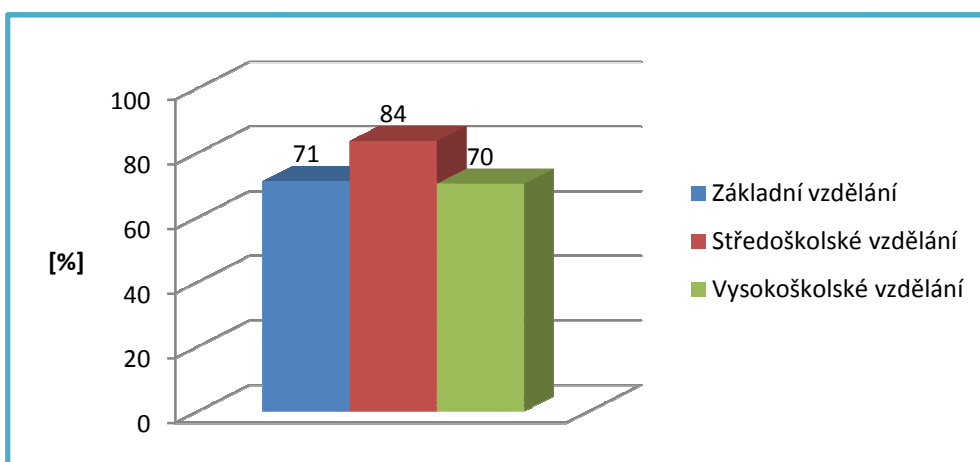
Dětem byly předloženy obrázky pěti druhů zeleniny a pěti druhů ovoce. Za každé správné pojmenování dítě obdrželo jeden bod. Nejvíce tedy mohlo získat deset bodů. Nejméně známou zeleninou byl pro děti česnek. Z ovoce pak ananas.

21. otázka: „Jaká zvířátka jsou na obrázku?“

Graf č. 20: Jaká zvířátka jsou na obrázku?

7.2 Celkové shrnutí úrovně všeobecného přehledu dětí různě vzdělaných rodičů

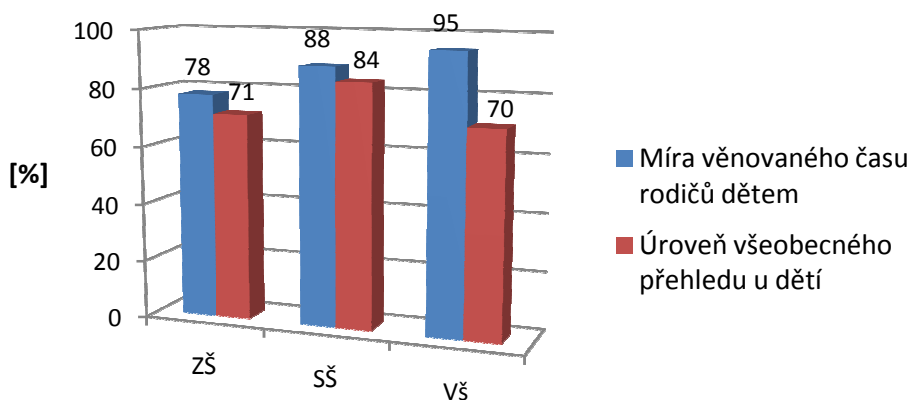

Z uvedených výsledků daného výzkumu se lze domnívat, že nejvyšší úrovně všeobecného přehledu dosahují děti rodičů se středoškolským vzděláním, což v procentuálním vyjádření činí 84%. Všeobecný přehled dětí rodičů se základním a vysokoškolským vzděláním je v tomto případě téměř shodný.

7.3 Výsledky dotazníků rodičů v porovnání s výsledky úrovně všeobecného přehledu dětí

Při vyhodnocování dotazníků pro rodiče, ve kterých byla zjišťována míra času, který svým dětem různě vzdělaní rodiče věnují, a následné porovnání výsledků úrovně všeobecného přehledu dětí bylo zjištěno, že se v tomto případě nejméně svým dětem věnují rodiče se základním vzděláním a nejvíce naopak rodiče s vysokoškolským vzděláním. Při pohledu na graf je zřejmé, že i když se rodiče s vysokoškolským vzděláním věnují svým dětem podstatně více, než ostatní rodiče s nižším dosaženým vzděláním, není úroveň všeobecného přehledu jejich dětí vzhledem k ostatním dětem nijak významně odlišná. Lze se tedy v tomto případě domnívat, že míra věnovaného času rodičů svým dětem nemá v tomto případě přímý vliv na rozvoj všeobecného přehledu jejich dětí. A můžeme usuzovat, že zřejmě záleží na způsobu či kvalitě věnovaného času dětem.

Graf č. 21: Vliv věnovaného času rodičů na všeobecný přehled dětí.

8 KVALITATIVNÍ ŠETŘENÍ

8.1 Výzkumná otázka

Má stupeň maximálního dosaženého vzdělání rodičů vliv na rozvoj úrovně sebeobsluhy dětí, jejich rozvoje řeči a sociálních dovedností?

8.1.1 Dílčí výzkumné otázky

- Mají děti rodičů s vysokoškolským vzděláním větší slovní zásobu?
- Reagují děti rodičů s nižším dosaženým vzděláním hůře na pokyny autority?
- Jsou děti rodičů s vysokoškolským vzděláním více samostatné?

8.2 Výzkumný vzorek

Jedná se o stejný výzkumný soubor, jako při kvantitativním šetření, tedy o 15 různě vzdělaných rodičů a jejich 15 zdravých dětí ve věku pěti let.

8.3 Cíl kvalitativního výzkumu

Cílem kvalitativního výzkumu bude nastínění, zda děti rodičů se základním vzděláním jsou na nižší úrovni jak v oblasti sociálních dovedností, tak při komunikačních dovednostech a sebeobsluze.

8.4 Metoda výzkumu

Výzkum byl prováděn skrytým a zúčastněným pozorováním jednotlivých dětí přímo v jejich známém prostředí v mateřské škole.

8.5 Metody zpracování dat

Všechny vypořádané údaje byly zapisovány do záznamového archu. Hodnocení bylo následující:

- NEZVLÁDÁ = 0 bodů
- ZVLÁDÁ S DOPOMOCÍ = 1 bod
- ZVLÁDÁ = 2 body

Pozorování bylo rozděleno do tří sekcí. První sekce byla zaměřena na řeč, která obsahovala schopnosti dětí porozumět běžnému hovoru a instrukcím. Dále zda mají děti věku přiměřenou slovní zásobu, zda hovoří ve větách či souvětích a jestli hovoří gramaticky správně. Součástí bylo také vypořádání, nakolik jsou děti schopny vést dialog, odpovídat na dotazy a ptát se. Za tuto sekci mohly jednotlivé děti získat maximálně 10 bodů a za celou skupinu tedy 50 bodů.

Druhá sekce se zabývala sociálními dovednostmi dětí a to konkrétně těmi, zda děti různě vzdělaných rodičů reagují na pokyny autority a zdali respektují nutnost udržování pořádku ve vlastních věcech, ale i ve společných prostorech. Zde mohly děti obdržet maximálně 4 body. Za celou skupinu byl nejvyšší možný počet bodů 20.

Třetí oblastí byla úroveň sebeobsluhy dětí. Tato sekce se soustředila zejména na tři další, kterými byly hygiena, oblékání a stolování. Jelikož se jednalo o oblast nejrozšířenější, mohly zde děti získat největší počet bodů a to jednotlivci 24 a za celou skupinu tedy 120 bodů.

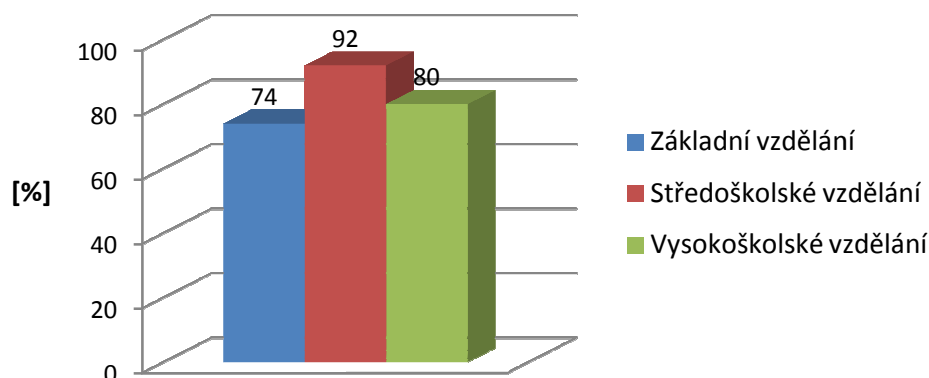
Celkový možný zisk jednotlivých skupin činil 190 bodů. Získaný počet bodů byl následně převeden na procenta pro lepší přehlednost.

9 ANALÝZA DAT KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

9.1 Výsledky pozorování dětí

Řeč

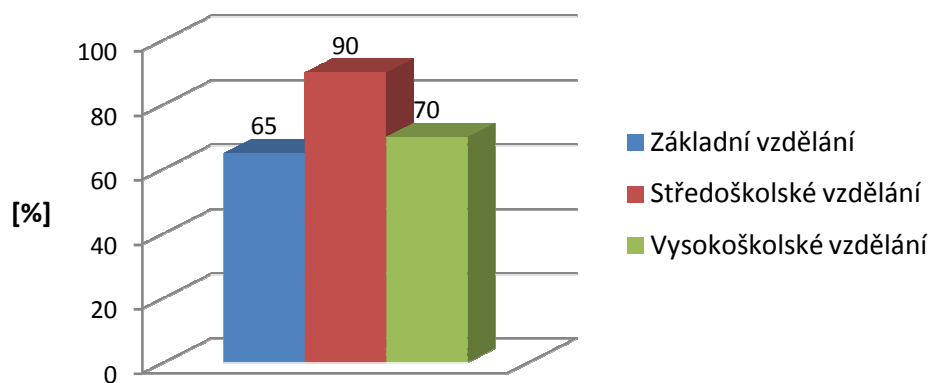
Graf č. 22: Řeč.

V dané oblasti nejvíce vynikaly děti rodičů se středoškolským vzděláním. Celkově jako skupina dosáhly 46 bodů, což je v procentuálním vyjádření 92%.

Sociální dovednosti

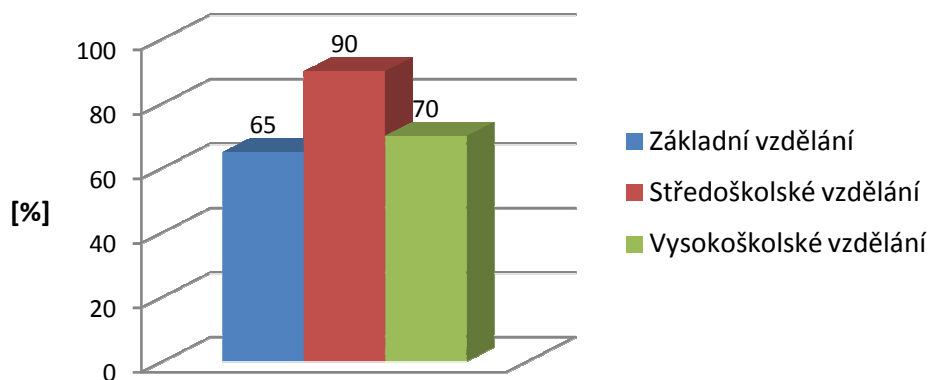
Graf č. 23: Sociální dovednosti.

I v tomto případě byly nejlépe děti rodičů se středoškolským vzděláním. Z celkového množství možných získaných 20 bodů obdržely celkem 18. V procentuálním vyjádření můžeme hovořit o 90% úspěšnosti. Výsledky dětí ostatních rodičů měly výsledky velice podobné, jak je patrné z grafu.

Úroveň sebeobsluhy dětí

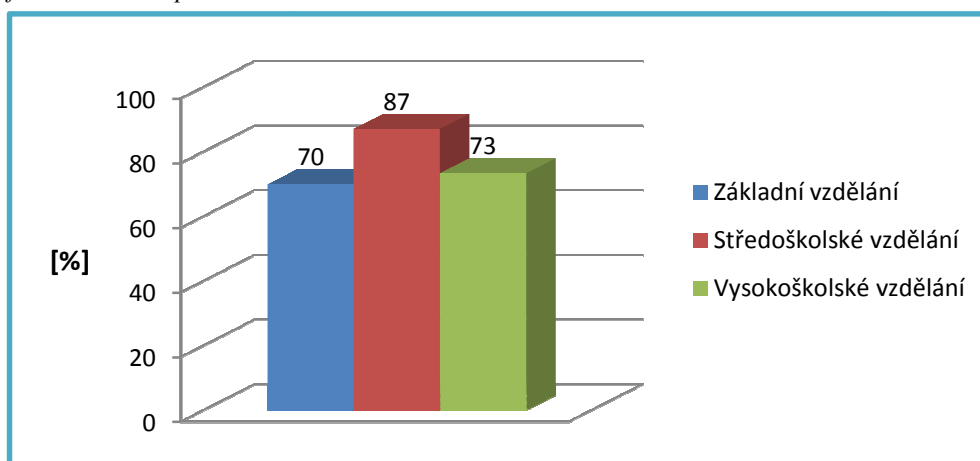
Graf č. 24: Sebeobsluha dětí.

Z daného grafu můžeme opět v tomto případě usuzovat, že i v této oblasti byly, byť jen o nepatrný rozdíl, úspěšnější děti rodičů se středoškolským vzděláním. Získaly 95 bodů z celově možných 120. Bylo evidentní, že největší obtíže mají téměř všechny děti bez ohledu na stupeň dosaženého vzdělání rodičů, se zavazováním si tkaniček a rozpoznáním, kdy je potřeba si umýt ušpiněný obličej nebo ruce.

Celkové shrnutí pozorování

Graf č. 25: Shrnutí pozorování.

Při pozorování dětí různě vzdělaných rodičů při nejrůznějších činnostech, skrze které se daly vyvodit odpovědi na stanovené otázky lze uvést, že nejlépe obstály děti rodičů se středoškolským vzděláním a to s úspěšností 87% ve všech uvedených oblastech.

ZÁVĚR

Autorka této bakalářské práce se zaměřila na všeobecný přehled dětí předškolního věku. Konkrétně se zabývala vlivem různě vzdělaných rodičů na rozvoj úrovně všeobecného přehledu dětí. Aby výsledky výzkumné části byly objektivní, byl proveden výběr patnácti dětí ve věku pěti let. Součástí této výzkumné části byli také jejich rodiče a to v zastoupení se základním vzděláním pět rodičů a taktéž po pěti rodičích se středoškolským a vysokoškolským vzděláním.

Po nastudování odborné literatury bylo představeno dítě téměř ze všech stran. Nejinak tomu bylo i u popisu rodiny a rodičů, která je podstatnou částí této práce. Teoretická část práce je zakončena vlivem rodičů na dítě a to uvedením dvou názorů významných zahraničních psychologů.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zmapování souvislostí mezi stupněm dosaženého vzdělání rodičů a všeobecným přehledem dětí. Po převedení všech výsledků, v oblasti všeobecného přehledu, do procentuální podoby je zřejmé, že nejvyšší úroveň všeobecného přehledu dosahují děti rodičů se středoškolským vzděláním, což v procentuálním vyjádření činí 84%. Všeobecný přehled dětí rodičů se základním a vysokoškolským vzděláním byl v tomto případě téměř shodný. Děti rodičů se základním vzděláním dosáhly 71% a děti rodičů s vysokoškolským vzděláním 70%.

V dotaznících, kde byl zjišťován vliv věnovaného času rodičů na všeobecný přehled jejich dětí, bylo zjištěno, že i když se rodiče s vysokoškolským vzděláním věnují svým dětem nejvíce, nelze říci, že by se tímto zvýšil všeobecný přehled dětí. Právě naopak. Lze se tedy domnívat, že míra věnovaného času rodičů svým dětem nemá v tomto případě přímý vliv na rozvoj všeobecného přehledu jejich dětí. A můžeme usuzovat, že zřejmě záleží na způsobu či kvalitě věnovaného času dětem.

Při pozorování dětí, které bylo zaměřeno na oblast řeči, sociálních dovedností a úroveň sebeobsluhy, opět nejlépe dopadly děti rodičů se středoškolským vzděláním a to ve všech třech oblastech. Celkově za všechny tři oblasti dosáhly úspěšnosti 87%

V samotném závěru tedy můžeme říci, že v tomto výzkumném šetření jsme skrze smíšenou výzkumnou strategii dospěli ke zjištění, že úroveň vzdělání rodičů nemá jednoznačný vliv na rozvoj všeobecného přehledu dětí. Vystává tedy otázka, jak je možné, že v tomto daném výzkumu, co se týče všeobecného přehledu, nejhůře dopadly děti rodičů

s vysokoškolským vzděláním. Z dotazníkového šetření nevyplývalo, že by rodiče, kteří jsou absolventi vysoké školy, trávili v práci výrazně delší dobu. Avšak musíme zmínit také fakt, že děti rodičů s vysokoškolským vzděláním, z větší části nemají starší sourozence, kteří by také mohli značně přispět k rozvoji již zmíněného všeobecného přehledu

Autorka této práce si uvědomuje, že se nejedná o reprezentativní výsledek, avšak domnívá se, že by bylo další zkoumání v této oblasti velice zajímavé a přínosné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BACUS, A. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-862-7.
2. BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2569-4.
3. DOYON-RICHARD, L. *Hry pro všestranný rozvoj dítěte*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-754-X.
4. EVANGELU, J. *Diagnostické metody v personalistice*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2607-6.
5. GILBERT, G. *O dětech a výchově*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-609-4.
6. HOSKOVCOVÁ, S. *Výchova k psychické odolnosti dítěte: silní pro život*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2206-1.
7. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. MOŽNÝ, I., JIRÁNEK, V. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
9. JUNGWIRTHOVÁ, I. *Pohodoví rodiče – pohodové děti: podporujeme vývoj dítěte*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-536-3.
10. KOHOUTEK, R. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-064-2.
11. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
12. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
13. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-716-9195-X.
14. MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-494-X.
15. MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

16. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
17. RYBÁROVÁ, E. *Vývojová psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 27-784-84-23.
18. ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1049-8.
19. SATIR, V. *Kniha o rodině*. Praha: Práh, 2006. ISBN 80-7252-150-0.
20. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
21. ŠNÝDROVÁ, I. *Psychodiagnostika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2165-1.
22. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Průvodce dětským světem*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1907-8.
23. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9.
24. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
25. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.
26. VÝROST, J. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Řekni mi své jméno, příjmení, věk a adresu.....	37
Graf č. 2: Popiš, co je na obrázku.	38
Graf č. 3: Řekni protiklady k daným slovům.....	39
Graf č. 4: Věděl bys podobný výraz pro slovo "DŮM"?.....	39
Graf č. 5: Pojmenuj barvy (i odstíny).	40
Graf č. 6: Máš staršího sourozence?	40
Graf č. 7: Popiš pozici hraček na policiče.....	41
Graf č. 8: Jak jdou po sobě dny v týdnu?.....	42
Graf č. 9: Jaká máme roční období?	42
Graf č. 10: Přiřazení ročního období k činnostem.	43
Graf č. 11: Ukaž, na které hromádce je více, méně anebo stejně bonbonků.	44
Graf č. 12: Řekni, který obrázek nepatří do řady a proč?.....	45
Graf č. 13: Do kolika umíš napočítat?	45
Graf č. 14: Pojmenuj tvary předmětů.....	46
Graf č. 15: Co bys dělal/a, kdyby si kamarád/ka rozbil/a koleno a plakala?.....	47
Graf č. 16: Co bys dělal/a, kdyby ti na ulici cizí člověk nabízel čokoládu?.....	48
Graf č. 17: Popiš oblečení, které máš na sobě	48
Graf č. 18: Jaké znáš dopravní prostředky?	49
Graf č. 19: Pojmenuj ovoce a zeleninu.	49
Graf č. 20: Jaká zvířátka jsou na obrázku?	50
Graf č. 21: Vliv věnovaného času rodičů na všeobecný přehled dětí.....	51
Graf č. 22: Řeč.	54
Graf č. 23: Sociální dovednosti.....	54
Graf č. 24: Sebeobsluha dětí.	55
Graf č. 25: Shrnutí pozorování.	55

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P 1: TEST PRO DĚTI

PŘÍLOHA P 2: DOTAZNÍK PRO RODIČE

PŘÍLOHA P 3: ZÁZNAMOVÝ ARCH POZOROVÁNÍ

PŘÍLOHA P 4: UKÁZKA KRESEB DĚTÍ

PŘÍLOHA P I: TEST PRO DĚTI

Jméno: _____

1. Řekni mi své jméno, příjmení, věk a adresu.
2. Namaluj postavu.
3. Popiš, co je na obrázku. (10hlavních bodů)
4. Řekni protiklady k daným slovům:
VESELÝ x ...
POMALÝ x ...
HUBENÝ x ...
VELKÝ x ...
KŘIVÝ x ...
5. Věděl bys podobný výraz pro slovo „DŮM“?
6. Pojmenuj barvy (i odstíny):
a)červená, b)modrá, c) světle modrá, d) růžová, e) tmavě modrá, f)bílá
7. Máš staršího sourozence?
ANO x NE
8. Popiš pozici hraček na polici.
a)Vpravo, b)vlevo, c)uprostřed, d)nahore, e)dole
9. Jak jdou po sobě dny v týdnu?

10. Jaká máme roční období?

11. V jakém ročním období se chodíme: a) koupat a opalovat, b) sáňkovat a c) kdy začínají kvést stromy a kytičky?

12. Ukaž, na které hromádce je více, méně anebo stejně bonbonků.

13. Řekni, který obrázek nepatří do řady a proč?

14. Do kolika umíš napočítat?

15. Pojmenuj tvary předmětů na obrázku.

16. Co bys dělal/a, kdyby si kamarád/ka rozbil/a koleno a plakal/a?

17. Co bys udělal/a, kdyby ti na ulici cizí člověk nabízel čokoládu?

18. Popiš oblečení, které máš na sobě.

19. Jaké znáš dopravní prostředky?

20. Pojmenuj ovoce a zeleninu.

21. Jaká zvířátka jsou na obrázku?

PŘÍLOHA P 2: DOTAZNÍK PRO RODIČE

DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Jana Dodulíková a ráda bych Vás poprosila o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží k získání údajů pro mou bakalářskou práci na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v oboru Sociální pedagogika, na téma **Vliv vzdělání rodičů na všeobecný přehled dětí v MŠ v Havířově**. Prosím taktéž o uvedení Vašeho jména. Bude mi sloužit pouze k přidělení dotazníku k Vašemu dítěti. Ihned poté budou Vaše jména skartována a dotazníky budou vyhodnoceny anonymně.

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Středoškolské
- c) Vysokoškolské

2. Snažíte se, aby šlo dítě ve Vašich šlápějích?

ANO x NE

3. Kolik hodin denně trávíte v zaměstnání?

4. Povídáte si s Vaším dítětem? (pokud ano, doplňte, prosím, o čem)

5. Jednáte se svým dítětem jako s rovnocenným partnerem, který má stejně jako vy svá práva i své povinnosti?

ANO x NE

6. Čtete dítěti pohádky? (pokud ano, jaké a jak často?)

7. Jak trávíte dny volna?
8. Využíváte služeb hlídání dětí? (pokud ano, jak často?)
9. Snažíte se Vašemu dítěti zajistit smysluplné využití volného času? (pokud ano, jakým způsobem?)
10. Kolik hodin **denně** svému dítěti tolerujete sledování televize?
11. Jaké pořady dítěti povolujete? (podtrhněte)
- a) Pohádky
 - b) Dobrodružné filmy
 - c) Dokumentární filmy
 - d) Pořady pro děti
 - e) Naučné pořady/dokumenty
12. Chodíte s dítětem na výlety? (Pokud ano, jak takový výlet probíhá?)
13. Navštěvujete s dětmi:
- a) Muzea
 - b) Divadlo
 - c) Kino
 - d) Výstavy
 - e) ZOO
 - f) Sportovní zařízení

14. Obtěžují Vás neustálé otázky „PROČ“?

ANO x NE

15. Vyprávíte dítěti své zážitky?

ANO x NE

16. Svěřujete se dítěti se svými problémy či pocity?

ANO x NE

17. Povídáte si s dítětem o tom, co se dělo ve školce?

ANO x NE

18. Určujete dětem denní režim?

ANO x NE

Děkuji za vyplnění a přeji hezký den! ☺

PŘÍLOHA P 3: ZÁZNAMOVÝ ARCH POZOROVÁNÍ

1. ŘEČ		Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá
	Lexikálně-sémantická rovina			
	Řeči při běžného hovoru i instrukcím dobře rozumí			
	Má věku přiměřenou slovní zásobu			
	Morfologicko-syntaktická rovina			
	Mluví ve větách a souvětích			
	Mluví gramaticky správně			
	Pragmatická rovina			
	Dokáže vést dialog, adekvátně odpovídá na otázky, ptá se			

2. SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI		Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá
	Správně reaguje na pokyny autority (prosbu, požadavek, zákaz)			
	Respektuje, že je třeba udržovat pořádek ve vlastních věcech i ve společných prostorách			

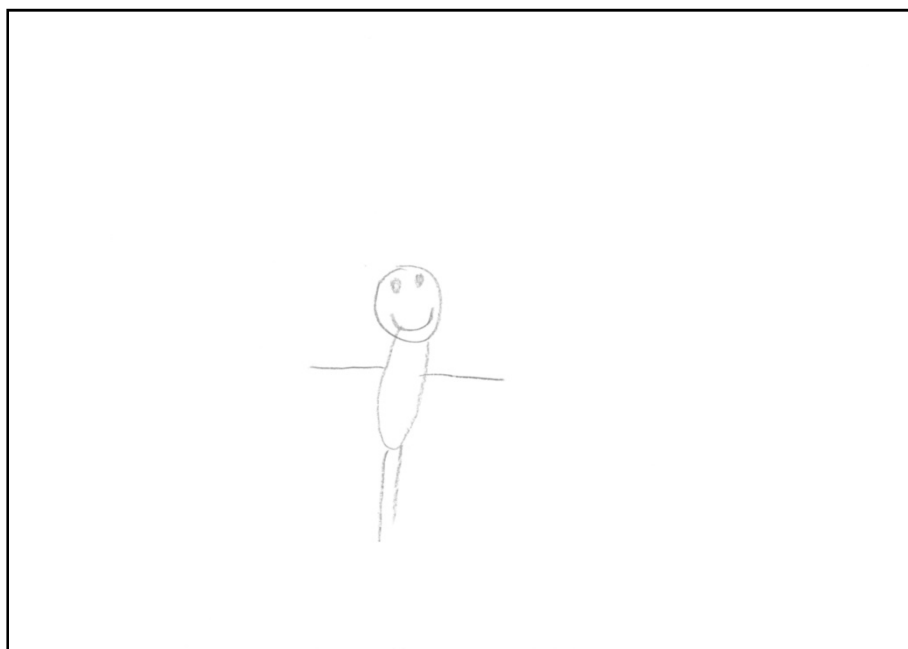
3. SEBEOBSLUHA		Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá
	Hygiena			
	Má osvojené základní návyky související s používáním WC			
	Umí si samostatně umýt ruce, obličej, vyčistit zuby			
	Pozná, kdy je třeba si umýt špinavé ruce, obličej			
	Při kašlání či zívání si zakrývá ústa rukou			
	Oblékání			
	Pozná své oblečení			
	Samostatně se obleče a svlékne			
	Zaváže si tkaničky			
	Zapne a rozepne knoflíky, zip			
	Stolování			
	Správně drží lžící, používá příbor			
	Nachystá si věci na ták a odnese je ke stolu			
	Během celého jídla sedí u stolu a chová se podle běžných pravidel slušného chování			
	Po skončení jídla odnese nádobí na příslušné místo			

PŘÍLOHA P 4: UKÁZKA KRESEB DĚTÍ

Kresby dětí rodičů se základním vzděláním.

Kresby dětí rodičů se středoškolským vzděláním.

Kresby dětí s vysokoškolským vzděláním.

